

SZKOLNY
PROGRAM INTERWENCYJNY

PROCEDURY POSTĘPOWANIA W
SYTUACJACH WYSTĘPOWANIA
WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH
ZAGROŻEŃ W SZKOLE

*Procedury bezpieczeństwa wprowadzone uchwałą Rady Pedagogicznej
nr 24/2018/2019 z dnia 28.05.2019*

Spis treści

ROZDZIAŁ I

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA

WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH W

SZKOLE.....7

1. Zagrożenia zewnętrzne	7
1.1. Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu	7
1.2 Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły.....	10
1.3 Podłożenie ładunku wybuchowego lub innego podejrzanego pakunku.....	13
1.4 Szczegółowe procedury postępowania wszystkich pracowników szkoły w przypadku wybuchu bombowego	13
1.5 Wypadek skażenia chemicznego lub biologicznego szkoły	14
2. Zagrożenia wewnętrzne	17
2.1 Postępowanie nauczyciela, który podejrzewa, że uczeń znajduje się pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych w tym dopalaczy i napojów energetyzujących na terenie szkoły.....	17
2.2 Postępowanie nauczyciela, pedagoga lub psychologa w przypadku znalezienia na terenie szkoły substancji przypominającej wyglądem narkotyków, dopalacze lub napoje energetyzujące.....	18
2.3 Postępowanie nauczyciela, pedagoga w przypadku podejrzenia, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyków, dopalacze lub napoje energetyzujące.....	18
2.4 Procedury postępowania w przypadku częstych nieobecności ucznia na zajęciach szkolnych.....	19
2.5 Procedury postępowania nauczycieli w sytuacji uciążliwego przeszkadzania ucznia na zajęciach lekcyjnych	20
2.6 Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia uczniów demoralizacją...20	
2.7 Procedury postępowania nauczycieli w przypadku agresywnego zachowania ucznia i zjawiska występowania fali.....	21
2.8 Procedury postępowania nauczyciela, psychologa, pedagoga w sytuacji, kiedy uczeń dopuścił się na terenie szkoły czynu karalnego.....	25
2.9 Procedury postępowania nauczyciela, pedagoga, psychologa wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego.	25

2.10 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków pedofilii w szkole	26
2.11 Procedura postępowania na wypadek przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia	27
2.12 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków prostytucji w szkole lub wśród uczniów	28
2.13 Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia przypadków niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole.....	29
2.14 Procedura postępowania w sytuacji wypadku ucznia w szkole	31
2.15 Szczegółowe procedury postępowania nauczycieli, pedagoga, psychologa w sytuacji zamachu samobójczego ucznia.....	32
2.16 Szczegółowe procedury postępowania nauczycieli, pedagoga szkolnego, psychologa szkolnego w sytuacji epizodu psychotycznego ucznia.....	33
2.17 Procedury postępowania nauczycieli w przypadku agresywnego zachowania ucznia z zaburzeniami psychicznymi wobec siebie lub innych.....	34
2.18 Procedury postępowania nauczycieli w przypadku podejrzenia, że uczeń jest ofiarą przemocy rodzinnej/Niebieska Karta.....	34
2.19 Procedury wyjść na zawody sportowe.....	35

Rozdział II

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA W SZKOLE ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO	38
1. Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych	41
2. Cyberprzemoc	43
3. Naruszenia prywatności dotyczące nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika szkoły	47
4. Zagrożenia dla zdrowia dzieci w związku z nadmiernym korzystaniem z Internetu	50
5. Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie - uwodzenie, zagrożenie pedofilią.....	52
6. Seksting, prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich	54
7. Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwość reklam	56
8. Łamanie prawa autorskiego	57
9. Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów.....	60

10. Sposób upowszechniania przez szkołę wśród rodziców i nauczycieli informacji na temat szkodliwości stosowania środków odurzających, substancji psychoaktywnych i alkoholu, dopalaczy oraz palenia papierosów.	62
11. Kontakt z mediami w sytuacji kryzysu.....	62

SPODZIEWANE EFEKTY	67
---------------------------------	----

WYKAZ INSTYTUCJI WSPOMAGAJĄCYCH DZIAŁANIA SZKOŁY W ELIMINOWANIU PRZEJAWÓW DEMORALIZACJI UCZNIÓW.	67
---	----

ZAŁĄCZNIKI	69
-------------------------	----

Program opracowany został w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie Oświaty (Dz. U. z 2018r. poz.1457 ze zm.)
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe (Dz.U. z 2018 r. z poz. 996 ze zm. oraz z 2019 r. poz. 534)
3. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018r. poz.967 ze zm.)
4. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. z 2018 r. poz.917 ze zm.)
5. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (DZ. U. z 2018 r. poz. 1990 ze zm. oraz z 2019 r. poz. 53 ze zm.)
6. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2137 ze zm.)
7. Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przez następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1466 ze zm.)
8. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2018r. poz. 1030 ze zm.)
9. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390)
10. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969)
11. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm. oraz z 2019 r. poz. 80)
12. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. 2018 r. poz. 1600 ze zm.)

13. Ustawa z 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682 z 2018 r. poz. 950 oraz z 2019 poz. 303)
14. Rozporządzenie MENiS z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr6 oraz z 2018 r. poz. 2140)
15. Rozporządzenie MEN z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. nr 61, poz. 624 oraz z 2007 r. Nr 35 poz. 222)
16. Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591 z dnia 2018 r. poz. 222)
17. Rozporządzenie z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie 2017 w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591 z 2018 r. poz. 1674 oraz 2019 poz. 323)
18. Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 977 z 2014 r. , poz. 803 z 2016 r)
19. Rozporządzenie MEN z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. poz. 1249 oraz z 2018 r. poz. 214)
20. Rozporządzenie Men z dnia 25 maja 2018 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola , szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. poz. 1055)
21. Rozporządzenie MEN z dnia 30 marca 2016 w sprawie wypoczynku dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 452)
22. Rozporządzenie RM z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury Niebieskiej Karty oraz wzorów formularzy NK (Dz. U. Nr 209, poz. 1245)
23. Rozporządzenie MEN i S z dnia 8 listopada 2001r. w sprawie warunków i sposobów organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. Nr135, poz.1516),
24. Ustawa Prawo o ruchu drogowym z dnia 20 czerwca 1997 r.

25. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 roku w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne.

Opracowany program określa:

1. Cel programu.
2. Odbiorców.
3. Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach trudnych
4. Sposób upowszechniania wśród rodziców i nauczycieli informacji na temat szkodliwości stosowania środków odurzających, substancji psychotropowych i alkoholu.
5. Strategie działań wychowawczych, profilaktycznych i interwencyjnych szkoły wobec dzieci i młodzieży zagrożonej demoralizacją.
6. Spodziewane efekty.
7. Wykaz instytucji wspomagających działania szkoły w eliminowaniu przejawów demoralizacji uczniów.

CELE PROGRAMU

Celem programu jest eliminacja przejawów demoralizacji uczniów i polepszenie atmosfery interpersonalnej w szkole.

ODBIORCY PROGRAMU

Program kierowany jest do uczniów PSP Nr 3, którzy przejawiają zaburzenia w zachowaniu przyczyniające się do powstawania niedostosowania społecznego. W celach profilaktycznych natomiast obejmuje swoim zakresem całą społeczność szkolną, zarówno uczniów, nauczycieli jak i rodziców.

ROZDZIAŁ I

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH W SZKOLE

1. Zagrożenia zewnętrzne

Do najczęściej występujących zewnętrznych zagrożeń fizycznych należą: podejrzenie podłożenia ładunku wybuchowego, podejrzenie otrzymania podejrzonej przesyłki, włamanie do szkoły połączone z kradzieżą, agresywne zachowanie ucznia, wtargnięcie osoby posiadającej broń, wtargnięcie terrorysty do szkoły, zagrożenie wybuchem pożaru lub wybuch pożaru, zagrożenie wybuchem gazu lub wybuch gazu, zagrożenie niebezpiecznymi środkami chemicznymi lub biologicznymi, zagrożenie katastrofą budowlaną i zagrożenie siłą żywiołową.

W niemal każdym z powyższych przypadków dochodzi do ogłoszenia **alarmu i ewakuacji** uczniów oraz personelu szkoły. Sposób ich przeprowadzenia powinien być znany wszystkim, a ćwiczenia w przeprowadzaniu ewakuacji powinny odbywać się raz w roku szkolnym.

1.1. Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole/placówce oświatowej

Alarm lokalny w szkole jest jednym z kilku rodzajów alarmów, które mogą być ogłaszane w konsekwencji wystąpienia zagrożeń ekologicznych lub innych spowodowanych działalnością człowieka. Ma on na celu **zapewnienie bezpieczeństwa w razie zagrożenia życia i zdrowia młodzieży** przebywającej na terenie szkoły. Najczęstszymi przyczynami, dla których może zajść konieczność ogłoszenia alarmu w szkole, są zagrożenia związane z powstaniem pożaru, a także możliwość rozprzestrzenienia na terenie szkoły niebezpiecznych substancji chemicznych lub ładunków wybuchowych.

- 1) Osoba, która zauważy zagrożenie na terenie szkoły jak najszybciej powiadamia o niebezpieczeństwie wszystkie osoby znajdujące się w strefie zagrożenia i natychmiast podejmuje działania mające na celu ratowanie zdrowia i życia osób zagrożonych.
- 2) Dyrektor lub osoba wyznaczona przez dyrektora uruchamia sygnał alarmu lokalnego : trzy sygnały dzwonka, trwające około 10 sekund każdy, następujące bezpośrednio po sobie. **Alarm lokalny w szkole jest sygnałem, który powinien być znany wszystkim uczniom i pracownikom szkoły. Tylko w wypadku, gdy nastąpiło bezpośrednie**

zagrożenie życia, nauczyciel sam podejmuje decyzję o ewakuacji, nie czekając na ogłoszenie alarmu.

- 3) O ewakuacji decyduje dyrektor, który po otrzymaniu meldunku od nauczyciela lub innej osoby zgłaszającej zagrożenie oraz rozpoznaniu sytuacji podejmuje decyzję o zawiadomieniu służb (policja, straż pożarna) i ogłoszeniu alarmu. W sytuacji braku prądu, sygnał alarmowy może być ogłaszany za pomocą gwizdka lub dzwonka ręcznego z jednoczesnym komunikatem słownym podawanym przez osoby ogłaszające alarm. Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz do bezwzględnego wykonywania poleceń nauczycieli przez uczniów.
- 4) Wyznaczona przez dyrektora osoba powiadamia odpowiednie służby podając następujące informacje:
- rodzaj stwierdzonego zagrożenia
  - nazwę i adres szkoły
  - imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję
  - telefon kontaktowy
  - zrealizowane dotąd działania w reakcji na zagrożenie

Numery służb alarmowych:

- Policja 997
- Straż Pożarna 998
- Pogotowie Ratunkowe 999
- Europejski Telefon Alarmowy obowiązującym na terenie całej Unii Europejskiej 112
- Pogotowie Energetyczne 991
- Pogotowie Gazowe 992
- Pogotowie Ciepłownicze 993
- Pogotowie Wodno-Kanalizacyjne 994
- Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego 987
- Infolinia Policji (połączenie bezpłatne) 800 120 226.

- 5) Wszystkie osoby znajdujące się w chwili zagrożenia na terenie szkoły bezwzględnie podporządkowują się poleceniom osób funkcyjnych. W przypadku uczniów taką osobą jest nauczyciel, z którym w tym momencie mają zajęcia.
- 6) Nauczyciel przeprowadza ewakuację:

- uczniowie na polecenie nauczyciela ustawiają się w szeregu i w sposób zorganizowany kierują się do wskazanego wyjścia ewakuacyjnego, nauczyciel liczy uczniów,
- nauczyciel zostawia otwarte drzwi do Sali,
- należy się poruszać po prawej stronie korytarzy i klatek schodowych,
- gdy alarm zostanie ogłoszony w trakcie przerwy, wszyscy uczniowie pod nadzorem nauczycieli dyżurujących przebywający na korytarzu ustawiają się pod swoimi salami i czekają na nauczycieli, z którymi planowo mają zajęcia,
- nauczyciele po ogłoszeniu alarmu (przebywający w budynku) w trakcie trwania przerwy niezwłocznie udają się do swoich klas i przejmują opiekę nad dziećmi ustawionymi pod salami, a następnie postępują zgodnie z procedurą i wyprowadzają dzieci na miejsce zbiórki do ewakuacji.
- po opuszczeniu budynku uczniowie wraz z nauczycielem udają się na wyznaczone miejsce zbiórki, nauczyciel ponownie liczy uczniów

Najważniejsze zasady, o których powinien pamiętać i przestrzegać każdy uczeń z chwilą ogłoszenia alarmu w szkole:

- 1) słuchaj i wykonuj dokładnie polecenia nauczyciela
- 2) bądź opanowany, nie ulegaj panice
- 3) po przerwaniu zajęć udaj się na miejsce zbiórki wraz z klasą drogą wskazywaną przez nauczyciela
- 4) pomagaj osobom słabszym
- 5) bezwzględnie podporządkowuj się osobom funkcyjnym
- 6) nie lekceważ zagrożenia, nawet wówczas, gdy nie zagraża ci bezpośrednio.

Przykłady technik ewakuacji osób z niepełnosprawnościami:

- 1) wykorzystanie krzeselka lub wózka inwalidzkiego - ratownicy sadzają na nim osobę wymagającą pomocy, a następnie chwytają za nóżki oraz oparcie
- 2) chwyt strażacki - ratownik przekłada swoją rękę między nogami osoby ratowanej, zaciskając ją na nadgarstku zwisającej ręki ratowanego, kładzie go sobie na barkach. chwyt kończynowy - jeden ratownik staje za głową ratowanego i chwytą go pod pachy, drugi ratownik jest odwrócony do ratowanego plecami i chwytą go pod kolana
- 3) chwyt na barana - ratowany znajduje się na plecach ratownika, który podtrzymuje go obydwoma rękami za uda

- 4) chwyt kołyskowy - klasyczny sposób przenoszenia małych dzieci
- 5) wykorzystanie koca lub innego podobnego rozmiarami materiału - koc owija się wokół rąk i głowy
- 6) ratowanie w ten sposób, by możliwe było ciągnięcie osoby po płaskiej równej powierzchni (szczególnie przydatne przy ewakuacji osób o dużej masie ciała, nieprzytomnych oraz w zadymieniu gdzie nie ma możliwości przyjęcia postawy wyprostowanej).

1.2 Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły

Zalecane zachowania i reakcje nauczyciela i uczniów w przypadku wtargnięcia do szkoły uzbrojonego napastnika:

- 1) **Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę, ukryj się, zamknij drzwi na klucz (zabarykaduj się)** - szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia i zabicie kolejnych osób
- 2) **Wycisz i uspokój uczniów** - wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą spowodować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę
- 3) **Zaopiekuj się uczniami ze SPE2 i uczniami, którzy potrzebują pomocy** - należy zwrócić szczególną uwagę na dzieci, które specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji
- 3) **Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony** - niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia
- 4) **Poinformuj policję o zaistniałej sytuacji, w miarę możliwości ściszym głosem**- w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędnym jest natychmiastowe przekazanie informacji policji
- 5) **Zasłoń okno, zgaś światło** - należy zaciemnić salę aby utrudnić obserwację osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz obiektu szkolnego
- 6) **Nie przemieszczaj się** - przemieszczanie się może powodować dźwięki lub cień, który może zostać zauważony przez napastników
- 7) **Stań poniżej linii okien, zejźdź ze światła drzwi** - przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników

- 8) **Zejdź z linii strzału, połóż się na podłodze** - z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m. Strzały z broni palnej bez problemu penetrują drzwi i mogą zabić osoby znajdujące się wewnątrz
- 9) **Jeżeli padną strzały, nie krzycz** - napastnicy oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma
- 10) **Nie otwieraj nikomu drzwi** - interweniujące oddziały policji w przypadku takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi
- 11) **W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podejmij walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia** - w sytuacji obecności aktywnego strzelca jego celem jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia

W przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:

- 1) **Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika** - wszelkie próby oporu mogą być uznane przez napastników jako akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników
- 2) **Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon** - wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej
- 3) **Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia** - w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu
- 4) **Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego** - w takiej sytuacji patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji
- 5) **Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika** - odwracanie plecami może zostać uznane jako akt agresji czy lekceważenia, utrudnia także orientację w sytuacji
- 6) **Nie zwracaj na siebie uwagi** - niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu
- 7) **Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny** - brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców
- 8) **Nie oszukuj terrorysty** - oszustwo może zostać potraktowane jako brak szacunku czy agresji i zostać ukarane

9) **Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu** - zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich spersonalizowanie, co może spowodować lepsze ich traktowanie przez zamachowców

10) **Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami** - wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie odstaje od reszty

11) **Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów** - każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana

12) **Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty** - nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będziemy mogli napić się czy zjeść posiłek.

W przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję:

1) **Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów – możesz zostać uznany za terrorystę** - policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar

2) **Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi** - próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowane jako akt agresji

3) **Położ się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy** - taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników

4) **Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom** - postawa taka ułatwia działania policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników

5) **Nie trzyj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących** - tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego

6) **Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami** - wszelkie samowolne działania mogą zostać potraktowane jako akt agresji i mogą utrudnić akcję ratunkową

7) **Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy** - policja zbiera kluczowe informacje mające się przyczynić do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców

8) **Bądź przygotowany na traktowanie siebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona** - w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników

policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtapiać w tłum i uciec z miejsca ataku

9) **Po wydaniu polecenia wyjścia – opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku** - w przypadku interwencji sił bezpieczeństwa należy wykonać polecenia dokładnie tak, jak tego chcą siły interwencyjne

10) **Nie zatrzymuj się dla zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru** - najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych.

1.3 Podłożenie ładunku wybuchowego lub innego podejrzanego pakunku

- 1) W sytuacji odebrania telefonu informującego o podłożonym ładunku wybuchowym lub znalezienia podejrzanego torby czy pakunku przez ucznia czy nauczyciela należy niezwłocznie powiadomić dyrektora szkoły.
- 2) Dyrektor szkoły lub wicedyrektor natychmiast powiadamia policję oraz zarządza ewakuację szkoły.
- 3) Nauczyciele spokojnie ewakuują uczniów z budynku szkoły zgodnie z schematem drogi ewakuacyjnej, pilnując, aby żadne dziecko nie pozostało w budynku szkoły lub bez opieki.
- 4) Nie należy informować uczniów o faktycznych przyczynach zaistniałej sytuacji, aby nie doszło do niepotrzebnej paniki wśród dzieci.
- 5) Wszyscy uczniowie pozostają pod opieką kadry pedagogicznej w odpowiedniej odległości od budynku szkoły i stosują się do poleceń policji lub innego organu zabezpieczającego aż do odwołania alarmu.

1.4 Szczegółowe procedury postępowania wszystkich pracowników szkoły w przypadku wybuchu bombowego

- 1) W sytuacji eksplozji ładunku wybuchowego na terenie szkoły należy natychmiast poinformować dyrektora szkoły lub wicedyrektorów, którzy niezwłocznie informują policję i straż pożarną.
- 2) Należy niezwłocznie stwierdzić, czy mogą być osoby poszkodowane w wybuchu bombowym i wezwać pogotowie medyczne.
- 3) Dyrektor szkoły lub wicedyrektorzy zarządzają natychmiastową ewakuację uczniów .

- 4) Nauczyciele spokojnie, ale bardzo sprawnie wyprowadzają dzieci z budynku szkoły.
- 5) Wszyscy uczniowie oraz cała kadra pedagogiczna i personel stosują się do poleceń policji i straży pożarnej, aż do odwołania alarmu .

1.5 Wypadek skażenia chemicznego lub biologicznego szkoły

Przez zagrożenie chemiczne rozumiemy uwolnienie niebezpiecznych dla ludzi i środowiska pierwiastków chemicznych oraz ich związków, mieszanin lub roztworów występujących w środowisku lub powstałych w wyniku działalności człowieka. Zagrożenie może wynikać także z stosowania broni biologicznej (broń B, broń bakteriologiczna). W broni B ładunki bojowe są wypełnione mikroorganizmami chorobotwórczymi: bakteriami (wąglik, bruceloza etc.) wirusami (ospy, gorączki krwotocznej, zapalenia mózgu, wirusa HIV), toksynami (rycyna, toksyna otulinowa), grzybami lub pierwotniakami.

Osobami odpowiedzialnymi za uruchomienie procedury są dyrektor lub wicedyrektor szkoły lub osoba przez nich wyznaczona.

SYTUACJA, GDY NASTĄPIŁO SKAŻENIE SZKOŁY (SZKOŁA OTRZYMUJE INFORMACJĘ O MOŻLIWYM SKAŻENIU SUBSTANCJĄ CHEMICZNĄ/BIOLOGICZNĄ - NP. TELEFON O ZAMIARZE ATAKU).

Należy wówczas:

- 1) zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru
- 2) natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby - policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego ataku
- 3) w budynku - szkole, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację
- 4) w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki - maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry
- 5) przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń częsta

zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji

6) powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku

7) do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych

8) oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

SYTUACJA, GDY SZKOŁA ZOSTAŁA SKAŻONA SUBSTANCJĄ CHEMICZNĄ/BIOLOGICZNĄ, A ZAGROŻENIE ZOSTAŁO WYKRYTE NATYCHMIAST LUB SZYBKO PO JEGO POJAWIENIU SIĘ.

Należy wówczas:

1) nie dotykać i nie wahać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy

2) aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem

3) pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów

4) opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób

5) powiadomić osobę odpowiedzialną za zarządzanie kryzysowe w szkole - dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję

6) zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru - rejonów ewakuacji powinno być kilka, znajdujących się w różnych kierunkach od szkoły, gdyż nie znamy kierunku wiatru, z jakiego będzie wiał w czasie przedmiotowego zagrożenia, rejonem ewakuacji powinien być budynek/budynki, a nie otwarta przestrzeń

7) natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby - policja, straż pożarna, pogotowie ratunkowe kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia

8) jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka

- 9) **po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb** - policja, straż pożarna, wyspecjalizowana jednostka zwalczania skażeń i zakażeń
- 10) **w obiekcie – budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację**
- 11) **sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. Listę przekazać policji.**
- 12) **w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki** - maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry
- 13) **przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środków biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń** - częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji
- 14) **powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku**
- 15) **oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.**

SYTUACJA, GDY SZKOŁA ZOSTAŁA SKAŻONA SUBSTANCJĄ CHEMICZNĄ/BIOLOGICZNĄ, A ZAGROŻENIE ZOSTAŁO WYKRYTE PÓŹNO, NP. GDY POJAWIŁY SIĘ OBJAWY REAKCJI NA SUBSTANCJĘ LUB/I OGNISKA ZACHOROWAŃ:

Należy wtedy:

- 1) **nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy**
- 2) **powiadomić osobę odpowiedzialną w szkole za zarządzanie kryzysowe** - dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję
- 3) **przykryć substancję np. kocem, aby zapobiec jej rozprzestrzenianiu się**
- 4) **pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów**
- 5) **opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób**

- 6) ogłosić alarm i wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły ewakuować do wnętrza szkoły
- 7) natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby - policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia
- 8) w szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia przygotowując się do ewentualnej kwarantanny
- 9) oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

2. Zagrożenia wewnętrzne

2.1 Postępowanie nauczyciela, który podejrzewa, że uczeń znajduje się pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych na terenie szkoły

- 1) Powiadamia o swoich przypuszczeniach **wychowawcę** klasy.
- 2) Nauczyciel lub wychowawca klasy **odizolowuje ucznia** od innych uczniów, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawia go samego; stwarza warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie.(sam opiekuje się uczniem, pozostawia go pod opieką innego nauczyciela, pedagoga, psychologa lub dyrektora szkoły)
- 3) Wspólnie z pielęgniarką szkolną (gdy jest ona obecna w szkole) **wzywa lekarza** w celu stwierdzenia stanu zdrowia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej.
- 4) Nauczyciel lub wychowawca klasy zawiadamia o fakcie dyrektora szkoły oraz **rodziców/opiekunów**, których zobowiązuje do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły.
  - a) W przypadku odmowy ze strony rodziców/opiekunów – o pozostaniu ucznia w szkole, czy też przewiezieniu ucznia do placówki służby zdrowia, bądź też przekazania go do dyspozycji funkcjonariuszom policji, decyduje lekarz, po ustaleniu aktualnego stanu zdrowia ucznia i w porozumieniu z dyrektorem szkoły.

- b) W przypadku ucznia, którego podejrzewamy, że jest pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych – jeżeli rodzice odmawiają przyjazdu, a uczeń jest agresywny wobec kolegów, nauczycieli, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorznięcia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych – szkoła zawiadamia Policję. Nauczyciel, pedagog lub psycholog mogą zastosować środki przymusu bezpośredniego w ograniczonym zakresie np. przytrzymanie ucznia.
- 5) Nauczyciel lub wychowawca klasy zobowiązany jest do sporządzenia **notatki** z zajęcia z uwzględnieniem podjętych środków zaradczych.(szczegółowa notatka z powołaniem się na procedurę)

2.2 Postępowanie nauczyciela, pedagoga lub psychologa w przypadku znalezienia na terenie szkoły substancji przypominającej wyglądem narkotyk.

- 1) Nauczyciel, pedagog lub psycholog zachowując środki ostrożności, **zabezpieczają substancję** przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu **Policji**, próbują (o ile jest to możliwe, w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
- 2) Powiadamiają o zaistniałym zdarzeniu **dyrekcję szkoły** i wzywają **Policję**.
- 3) Po przyjeździe Policji niezwłocznie **przekazuje zabezpieczoną substancję** i przekazują informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.
- 4) W przypadku ustalenia osoby, do której substancja należała, informują **wychowawcę klasy**, który podejmuje stosowne opisane wyżej działania.
- 5) Nauczyciel, pedagog lub psycholog sporządza **notatkę** z zajęcia, powołując się na odpowiednią procedurę.

2.3 Postępowanie nauczyciela, pedagoga lub psychologa w przypadku podejrzenia, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk

- 1) Nauczyciel, pedagog lub psycholog w obecności innej osoby (wychowawca, dyrektor itp.) ma **prawo żądać**, by uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży) ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną substancją.

Nauczycielowi, pedagogowi lub psychologowi nie wolno (nie ma takiego prawa) samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia – jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla Policji. W/w osoby mogą jedynie zabezpieczyć miejsce, co do którego podejrzewają, że tam został schowany podejrzany narkotyk (plecak, kurtka, inna część garderoby itp.)

- 2) O swoich spostrzeżeniach powiadamia **dyrekcję** szkoły.
- 3) O zaistniałym zdarzeniu powiadamia **rodziców/opiekunów** i wzywa ich do natychmiastowego stawiennictwa w szkole.
- 4) W przypadku, kiedy uczeń na prośbę **nauczyciela nie chce przekazać** substancji ani pokazać zawartości teczki, szkoła wzywa **Policję**, która po przyjeździe przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
- 5) Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim jej zabezpieczeniu, zobowiązany jest **bezzwłocznie przekazać ją do jednostki Policji**. We wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo, uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną **notatkę** z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

2.4 Procedury postępowania w przypadku częstych nieobecności ucznia na zajęciach szkolnych

- 1) **Wychowawca** podejmuje próbę zdyscyplinowania ucznia, zmotywowania go do poprawy zachowania, jeśli to nie przynosi pozytywnych rezultatów, powiadamia o tym fakcie rodziców bądź opiekunów prawnych.
- 2) **Wychowawca** powiadamia pedagoga/ psychologa szkolnego, jeśli dotychczasowe działania nie przynoszą pozytywnych rezultatów.
- 3) **Pedagog/psycholog szkolny** przeprowadza rozmowy dyscyplinujące z uczniem
- 4) Jeśli działania nadal nie przynoszą pożądanych wyników, wychowawca informuje o tym pedagoga szkolnego, który zwołuje **zespół wychowawczy**, na który zaproszeni zostają rodzice i wspólnie opracowuje się kompleksowe działania zmierzające do poprawy sytuacji szkolnej ucznia
- 5) W przypadku dalszego wagarowania i braku poprawy w stosunku ucznia do obowiązku szkolnego pedagog /psycholog czy dyrektor szkoły powiadamia **sąd rodzinny i nieletnich**.

2.5 Procedury postępowania nauczycieli w sytuacji uciążliwego przeszkadzania ucznia na zajęciach lekcyjnych

- 1) Nauczyciel prowadzący zajęcia **konsekwentnie przeciwstawia się** uczniowi i nalega na poprawę zachowania podczas lekcji, stanowczo przypominając mu o obowiązujących zasadach i możliwych konsekwencjach
- 2) W przypadku braku widocznych efektów nauczyciel prowadzący zajęcia zgodnie z informacją daną uczniowi, wyciąga **konsekwencje** z jego zachowania – wpisuje uwagę do dzienniczka, dziennika, informuje o zdarzeniu **wychowawcę klasy**.
- 3) Wychowawca klasy przeprowadza kolejne **rozmowy z uczniem** motywujące do zmiany zachowania, zdecydowanie informuje go o braku akceptacji dla takiej postawy oraz o **konsekwencjach takiego zachowania** (ograniczenie przywilejów szkolnych, obniżona ocena z zachowania) oraz informuje rodziców o zachowaniu dziecka.
- 4) Jeśli sytuacja nie zmienia się i uczeń nadal uciążliwie przeszkadza podczas zajęć, wychowawca informuje **pedagoga/psychologa szkolnego, dyrekcję**, którzy przeprowadzają z uczniem dodatkowe rozmowy dyscyplinujące
- 5) W przypadku, gdy zachowanie ucznia się nie zmienia a rodzice nie współpracują ze szkołą, pedagog na prośbę nauczycieli zwołuje **zespół wychowawczy**, na którym zweryfikowane zostaną dotychczasowe działania i ustalone konsekwencje (np. przeniesienie karne do innej klasy za zgodą dyrekcji szkoły)
- 6) Jeśli sytuacja nie ulegnie poprawie, szkoła wystosowuje pismo do **sądu rodzinnego i nieletnich**.

2.6 Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia uczniów demoralizacją

Jeśli zachodzi podejrzenie, że uczeń znajduje się pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych, przejawia inne zachowania świadczące o jego demoralizacji: narusza zasady współżycia społecznego, popełnia czyn zabroniony wyszczególniony w Statucie Szkoły, systematycznie uchyla się od spełniania obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, zachodzi podejrzenie, że uczeń bierze udział w działalności nieformalnych grup przestępczych działających na terenie szkoły lub poza nią, pali papierosy

- 1) **Nauczyciel** przekazuje uzyskaną informację wychowawcy klasy.

- 2) **Wychowawca** klasy informuje o swoich podejrzaniach pedagoga szkolnego i dyrekcję szkoły.
- 3) **Wychowawca** wzywa do szkoły **rodziców/prawnych opiekunów** ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz w ich obecności z uczniem. W przypadku potwierdzenia uzyskanej informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś zobowiązuje do szczególnego nadzoru nad dzieckiem.
- 4) **Na wniosek wychowawcy klasy** może zostać zwołany **zespół wychowawczy**, którego zadaniem będzie udzielenie pomocy wychowawcy w eliminowaniu zaburzeń w zachowaniu ucznia (wsparcie, pomysły, podejmowanie decyzji ostatecznych np. wnioskowanie do sądu)
- 5) Jeżeli rodzice odmawiają współpracy z kadrami pedagogicznymi lub nie reagują na wezwanie do stawienia w szkole, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o wymienionych wyżej przejawach demoralizacji ucznia, **szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję** (specjalistę ds. nieletnich). Podobnie w sytuacji, gdy szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych – (rozmowa z uczniem i jego ostrzeżenie, rozmowa z rodzicami, spotkania z pedagogiem lub innym specjalistą np. psychologiem, terapeutą itp.) i ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów.

2.7 Procedury postępowania nauczycieli w przypadku agresywnego zachowania ucznia i zjawiska występowania fali

Nauczyciele zawsze reagują na wszelkie sygnały agresji. Sposób reagowania nauczycieli nacechowany jest troską zarówno o dobro ofiary jak i sprawcy. Nauczyciele współpracują ze sobą w zakresie eliminowania zachowań agresywnych, pozyskują także do współpracy rodziców i neutralnych uczniów.

- 1) Natychmiastowa, stanowcza i słowna **reakcja nauczyciela**.
- 2) Nauczyciel podejmuje **próby rozzdzielenia i odizolowania** sprawcy i ofiary samodzielnie, w przypadku trudności (agresywny uczeń się nie uspokaja lub trzeba pomóc ofierze) wzywa pomoc (np. inny nauczyciel, pedagog, psycholog, dyrektor, pielęgniarka - jeśli jest to konieczne pielęgniarka zawiadamia Pogotowie).

3) Nauczyciel-świadek zdarzenia zawiadamia o zdarzeniu **wychowawcę, pedagoga i dyrektora szkoły.**

4) Nauczyciel – świadek zdarzenia samodzielnie lub w obecności wychowawcy (pedagoga, psychologa, dyrektora) **przeprowadza rozmowy** ze sprawcą i ofiarą zając dokonując konfrontacji zdarzenia.

5) Gdy uczniami, uczestniczącymi w zajściu zajmuje się pedagog (psycholog, dyrektor lub inny nauczyciel) nauczyciel świadek zdarzenia lub wychowawca zawiadamia telefonicznie **rodziców uczniów** o zajściu i prosi:

- w przypadku dziecka zachowującego się agresywnie o osobisty kontakt na terenie szkoły,
- w przypadku dziecka poszkodowanego prosi o kontakt ze szkołą jeżeli zachodzi taka konieczność.

6) Wychowawca **informuje rodziców** o wszelkich podjętych w tej sprawie działaniach w tym, o zgłoszeniu zdarzenia na Policję.

7) Jeśli doszło do drastycznego naruszenia godności ucznia przez drugiego ucznia, dyrektor szkoły zawiadamia **Policję.**

8) Jeśli doszło do drastycznego naruszenia godności nauczyciela przez ucznia, dyrektor szkoły zawiadamia **Policję**

9) Dyrektor szkoły zawiadamia **organ prowadzący i Kuratorium Oświaty** o zdarzeniu i podjętych krokach.

10) Dyrektor szkoły zwołuje **zespół wychowawczy** lub jeżeli zdarzenie miało szczególnie agresywny charakter, zespół kryzysowy, w celu podjęcia właściwych działań mających na celu wyeliminowanie agresji w zachowaniach danego ucznia.

DZIAŁANIA WOBEC UCZNIĄ – SPRAWCY PRZEMOCY

1) Indywidualna rozmowa ze sprawcą:

- uświadomienie uczniowi, jakie złamał normy i zasady oraz jakie są lub mogą być skutki jego niewłaściwego zachowania,
- stanowcze określenie stanowiska szkoły wobec zachowań agresywnych,
- pouczenie o konsekwencjach.

2) Jeżeli rozmowa nie odniesie skutku, uczeń nadal przejawia zachowania agresywne – wyciągnięte zostają określone regulaminem szkoły **konsekwencje**, uczeń uczestniczy w cyklicznych spotkaniach z pedagogiem lub psychologiem szkolnym.

3) Dyrektor szkoły/ wicedyrektor oraz , wychowawca klasy i pedagog/psycholog przeprowadzają rozmowę z rodzicem dziecka przejawiającego zachowania agresywne:

- a. analizują przyczyny niewłaściwego zachowania,
- b. zobowiązują rodzica do systematycznego kontaktowania się ze szkołą
- c. pedagog/psycholog proponuje rodzicom formy oddziaływania na ucznia, które mogą przynieść pozytywne zmiany w jego zachowaniu
- d. wspólnie z uczniem i jego rodzicami opracowują kontrakt, w którym określają:
  - i. szczegółowe oczekiwania wobec zachowania ucznia,
  - ii. zobowiązania ucznia,
  - iii. konsekwencje, w przypadku braku współpracy,
  - iv. czas przeznaczony na poprawę,
  - v. sposoby weryfikacji zobowiązań,

(Podjęte decyzje zostają odnotowane w dzienniku i dokumentacji pedagoga / psychologa)

4) Stałe monitorowanie zachowania ucznia - obserwowanie zachowania przez nauczycieli, oraz zgłaszanie swoich uwag wychowawcy klasy.

5) Nagradzanie pozytywnych zmian w zachowaniu ucznia.

6) W sytuacji, kiedy uczeń w dalszym ciągu stwarza zagrożenie dla innych uczniów, pedagog szkolny w porozumieniu z dyrektorem szkoły i wychowawcą ucznia kieruje wnioskiem do Sądu Rejonowego, Wydział Rodzinny i Nieletnich o zastosowanie środka wychowawczego zapobiegającego demoralizacji ucznia.

7) Ze wszystkich działań pedagog/ psycholog sporządza notatki podpisywane przez osoby zainteresowane (ucznia, rodzica, członków zespołu wychowawczego)

Powodzenie działań w przypadku ucznia zachowującego się agresywnie zależy od zaangażowania wszystkich nauczycieli i dobrej współpracy z rodzicami

DZIAŁANIA WOBEC UCZNIĄ – OFIARY PRZEMOCY

1) Zapewnienie uczniowi poczucia bezpieczeństwa – przerwanie wszelkich aktów przemocy jakie wobec niego stosowano.

2) Rozmawianie z uczniem o istniejącej sytuacji:

- wspieranie ucznia,
- okazanie zrozumienia dla jego uczuć,
- uświadomienie, że obowiązkiem dorosłych jest pomoc w rozwiązaniu tego problemu
- okazanie dyskrecji,

3) Pozytywne wzmocnienie ucznia poprzez ukazywanie jego mocnych stron, budowanie wiary we własne możliwości.

4)Uczenie umiejętności reagowania w sytuacjach znęcania się, dawanie wskazówek dotyczących reagowania na zaczepki innych (odpowiednia tematyka godzin wychowawczych).

5)Pokazywanie zachowań prowokujących - wskazywanie co może wywołać reakcje agresywne innych uczniów.

6)Podejmowanie wysiłków w ponowne włączenie ucznia w aktywność grupową:

- rozpoznanie sytuacji ucznia w klasie – w celu pozyskania wśród uczniów sprzymierzeńców,
- pomoc w znalezieniu dla dziecka atrakcyjnej grupy poza klasą – np. koło zainteresowań
- stwarzanie sytuacji, w której uczeń będzie mógł współpracować w realizacji jakiegoś zadania - będzie miał okazję przeżywać grupowy sukces.

7)Przeprowadzenie rozmów z rodzicami ucznia (wychowawca, pedagog/psycholog, dyrektor):

- uświadomienie problemu,
- zaoferowanie pomocy pedagoga i/lub psychologa - zaproponowanie rozwiązania sytuacji i uzgodnienie z nimi działania,
- udzielenie wskazówek jak rodzice mogą wspierać dziecko zmagające się z agresją rówieśników (pomoc w rozwijaniu talentów dziecka, udział w zajęciach pozalekcyjnych, zajęciach socjoterapeutycznych, pomoc w rozwijaniu umiejętności społecznych)

8)W przypadku utrzymywania się nieprawidłowych relacji ucznia z rówieśnikami (pobicia, zaczepianie itp.), wychowawca/pedagog/psycholog, udzielają rodzicom informacji, gdzie mogą uzyskać specjalistyczną w tej sytuacji pomoc dla siebie i dla dziecka.

2.8 Procedury postępowania nauczyciela, psychologa, pedagoga w sytuacji, kiedy uczeń dopuścił się na terenie szkoły czynu karalnego.

/W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, należy zawiadomić policję lub sąd rodzinny./

- 1) Niezwłocznie powiadomić dyrektora szkoły.
- 2) Ustalić okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
- 3) Przekazanie sprawcy o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) dyrektorowi szkoły lub pedagogowi szkolnemu pod opiekę,
- 4) Powiadomienie rodziców ucznia.
- 5) Niezwłoczne powiadomienie Policji w przypadku gdy sprawa jest poważna (rozbój, uszkodzenie ciała, itp.) lub sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest nikomu znana.
- 6) Zabezpieczenie ewentualnych dowodów przestępstwa, lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich Policji.

2.9 Procedury postępowania nauczyciela, pedagoga, psychologa wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego

- 1) Udzielenie pierwszej pomocy (przedmedycznej), bądź zapewnienie jej udzielenia poprzez wezwanie lekarza, ew. karetki pogotowia w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń.
- 2) Niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły.
- 3) Powiadomienie rodziców ucznia.
- 4) Niezwłoczne wezwanie Policji w przypadku, kiedy sprawa jest poważna i niezbędne jest profesjonalne zabezpieczenie śladów przestępstwa.
- 5) Ustalenie okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.

2.10 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków pedofilii w szkole

Cel

Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego wynikającego z możliwości pojawienia się osób, które psychicznie i fizycznie będą molestowały dzieci i nakłaniały do czynności seksualnych

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie

Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. osoba wyznaczona w przypadku nieobecności W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona

Sposób działania

Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie tego zjawiska.

- 1) w pierwszym kroku po stwierdzeniu zagrożenia należy powiadomić dyrektora oraz pedagoga/psychologa szkolnego
- 2) w przypadku potwierdzenia informacji o pojawianiu się osób obcych, zaczepiających uczniów, należy bezzwłocznie powiadomić najbliższą placówkę Policji
- 3) **wychowawcy** klas oraz pedagodowie szkolni winni podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania potencjalnego zagrożenia oraz wskazania możliwych form przekazania informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie
- 4) w przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany, bezzwłocznie powinni zostać powiadomieni rodzice/prawni opiekunowie ucznia oraz policja w celu przeprowadzenia czynności sprawdzających, które umożliwią ustalenie sprawcy molestowania
- 5) **wychowawca lub pedagog/psycholog** szkolny przeprowadza indywidualną rozmowę z uczniem (w obecności rodziców ustala przyczyny i okoliczności zdarzenia)
- 6) **wychowawca lub pedagog/psycholog** szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia
- 7) **dyrektor szkoły** w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustali działania z udziałem psychologa dziecięcego lub pedagoga w celu zapewnienia opieki na uczennicą/uczniem

2.11 Procedura postępowania na wypadek przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia

Cel

Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z rozpowszechnianiem materiałów o charakterze pornograficznym

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie

Dyrektor lub wicedyrektor szkoły.

W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona

Sposób działania

- 1) W przypadku powzięcia przez nauczyciela/rodzica lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii w Internecie, w szkole należy bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły oraz administratora sieci o zaistniałym zdarzeniu
- 2) W przypadku, gdy uczeń przekazuje informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez sprawców zdarzenia.
- 3) **Dyrektor szkoły** winien przekazać informację o stwierdzonym zagrożeniu pracownikom szkoły.
- 4) **Wychowawca klasy i pedagog szkolny** winien podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym oraz wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań
- 5) **Dyrektor** winien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechniał materiały pornograficzne
- 6) **Wychowawca lub pedagog/psycholog** szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia.

2.12 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków prostytucji w szkole lub wśród uczniów

Cel

Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z prostytucją w szkole lub wśród uczniów.

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie

Dyrektor lub wicedyrektor szkoły

W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona

Sposób działania

- 1) W przypadku otrzymania informacji o sytuacji, w której uczeń był świadkiem czynności mogących mieć znamiona prostytucji, **nauczyciel/pracownik** przyjmujący zawiadomienie powinien powiadomić o zaistniałym wydarzeniu dyrektora szkoły.
- 2) W przypadku uzyskania informacji, że uczeń, który nie ukończył 18 lat, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji, **nauczyciel** powiadamia wychowawcę klasy, który powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
- 3) W przypadku stwierdzenia przez pracownika/nauczyciela, że uczeń/uczennica świadomie lub nie, dopuszczał się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się, powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
- 4) **Wychowawca** winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej można zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym.
- 5) Jeżeli rodzice/opiekunowie prawni ucznia odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, **dyrektor szkoły** winien pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub Policję (specjalistę ds. nieletnich).
- 6) W sytuacji, gdy szkoła wykorzystwała wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenia ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem i itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, **dyrektor** szkoły winien powiadomić sąd rodzinny lub Policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.

7) Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez statut i/lub regulamin szkoły.

8) W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego, dyrektor szkoły jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.

9) **Dyrektor szkoły** winien powiadomić Policję o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

10) **Wychowawca lub pedagog/psycholog** szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia.

11) **Dyrektor szkoły** w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustala konieczność podjęcia działań z udziałem psychologa dziecięcego w celu zapewnienia opieki nad uczniem/uczennicą, którzy świadomie lub nie dopuszczali się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się.

2.13 Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia przypadków niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole

Cel

Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z zachowaniami uczniów o charakterze seksualnym.

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie

Dyrektor lub wicedyrektor szkoły.

W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona

Sposób działania

1) **Nauczyciel lub inny pracownik szkoły** pracownik powinien powiadomić wychowawcę klasy i/lub pedagoga/psychologa szkolnego o przypadkach niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole, a jeżeli jest ich świadkiem, żąda od ucznia zaprzestania czynności i podejmuje z nim rozmowę wychowawczą.

2) W przypadku, gdy uczeń przekazuje nauczycielowi informację o niepokojących zachowaniach seksualnych, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia

ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez uczniów, którzy brali czynny udział w tego typu zachowaniach

3) **Wychowawca lub pedagog/ psycholog szkolny** przeprowadza rozmowę z uczniem oraz informuje o zaistniałym zdarzeniu rodziców ucznia.

4) Jeżeli przeprowadzenie rozmowy z uczniem nie jest wystarczające dla zmiany jego zachowań, **wychowawca, pedagog lub psycholog szkolny** przekazuje rodzicom informację o zachowaniu ich dziecka, zobowiązując ich jednocześnie do szczególnego nadzoru nad nim

5) **Wychowawca** może wezwać rodziców/opiekunów prawnych ucznia do szkoły i przeprowadzić rozmowę z uczniem w ich obecności oraz ustalić z nimi dalsze wspólne postępowanie z dzieckiem.

6) W sytuacji kiedy rodzice odmawiają współpracy lub nie reagują na wezwanie do pojawienia się w szkole, gdy szkoła wykorzysta dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych i nie przynoszą one spodziewanych efektów, a zachowanie ucznia wskazuje na znaczny stopień demoralizacji (np. uprawianie nierządu), **dyrektor szkoły** pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich lub Policję – Wydział ds. Nieletnich.

7) Gdy zachowanie ucznia może świadczyć o popełnieniu przez niego przestępstwa (np. gwałtu), **pedagog/psycholog szkolny** w porozumieniu z dyrektorem szkoły po uprzednim powiadomieniu o zajściu rodziców/opiekunów ucznia, zawiadamia najbliższą jednostkę Policji, która dalej postępuje zgodnie ze swoimi procedurami. Pedagog całe zdarzenie dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę.

8) Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez statut i/lub regulamin szkoły.

9) W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego, **dyrektor szkoły** jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.

2.14 Procedura postępowania w sytuacji wypadku ucznia w szkole

Wypadek ucznia to zdarzenie nagłe, wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w trakcie pozostawiania osoby pod opieką szkoły lub placówki (np. w trakcie obowiązkowych lub nadobowiązkowych zajęć na terenie szkoły oraz w czasie przerw międzylekcyjnych).

1) W razie zaistnienia wypadku uczniowskiego nauczyciel bezpośrednio sprawujący opiekę nad uczniem powinien:

- udzielić uczniowi pierwszej pomocy przedlekarskiej lub niezwłocznie zorganizować pomoc pielęgniarki szkolnej,
- w razie ciężkiego urazu natychmiast powiadomić o zdarzeniu dyrektora lub wicedyrektora szkoły.

2) Nauczyciel sprawujący opiekę lub pielęgniarka szkolna dokonują oceny następstw urazu i podejmują odpowiednie działania:

- minimalizują skutki urazu zgodnie z instrukcją o udzielaniu pierwszej pomocy przedlekarskiej,
- niezwłocznie powiadamiają telefonicznie rodziców lub opiekunów o zdarzeniu,
- w razie konieczności wzywają pogotowie ratunkowe i powiadamiają o tym fakcie dyrektora lub wicedyrektora szkoły.

3) Poszkodowany uczeń może opuścić szkołę tylko pod opieką wezwanych w trybie pilnym rodziców lub opiekunów.

4) Gdy z przyczyn obiektywnych rodzice lub opiekunowie nie mogą przybyć do szkoły, a zachodzi konieczność natychmiastowego transportu ucznia do szpitala to:

- dyrektor lub wicedyrektor wyznacza pracownika, który będzie sprawował opiekę nad uczniem w czasie transportu oraz w szpitalu,
- osoba wyznaczona sprawuje opiekę nad uczniem do momentu przybycia rodziców lub opiekunów i przejęcia przez nich opieki nad dzieckiem.

5) Gdy pojawią się trudności z dotarciem pogotowia ratunkowego do szkoły, należy we własnym zakresie zorganizować transport poszkodowanego ucznia do szpitala informując o tym przednio dyrektora lub wicedyrektora szkoły.

2.15 Szczegółowe procedury postępowania nauczycieli, pedagoga, psychologa w sytuacji zamachu samobójczego ucznia

PPZESŁANKI ŚWIADCZĄCE O ZAMIARZE ZAMACHU UCZNIĄ NA WŁASNĄ OSOBĘ

- 1) **Nauczyciel** przekazuje wszelkie niepokojące informacje wychowawcy klasy.
- 2) **Wychowawca** informuje pedagoga szkolnego lub psychologa szkolnego o fakcie oraz dyrekcję szkoły
- 3) **Pedagog szkolny wraz z psychologiem szkolnym** ustalają dalszą strategię postępowania, konsultacje ze specjalistami, współpraca z rodzicami ucznia, stałe monitorowanie stanu psychicznego ucznia oraz podejmowanych przez rodziców sposobów pomocy (konsultacje specjalistyczne , leczenie)
- 4) **Pedagog szkolny** sporządza notatkę z zaistniałej sytuacji.

NIEUDANA PRÓBA ZAMACHU UCZNIĄ NA WŁASNĄ OSOBĘ

- 1) **Nauczyciel** informuje wychowawcę o zaistniałym fakcie.
- 2) **Wychowawca** powiadamia o zaistniałym zdarzeniu pedagoga szkolnego, psychologa szkolnego oraz dyrekcję szkoły.
- 3) **Pedagog** bez rozgłosu przeprowadza ucznia w bezpieczne, ustronne miejsce, nie pozostawia go bez opieki, usuwa wszystko, co może ułatwić (ponowną) realizację zamiaru , udziela wsparcia uczniowi.
- 4) Wspólnie z **pielęgniarką** wzywa (jeśli to konieczne) pomoc medyczną, ewentualnie udziela pomocy przedmedycznej.
- 5) **Pedagog szkolny** zbiera wstępne informacje dotyczące sytuacji, powiadamia rodziców, podejmuje współpracę z rodzicami, uczyła rodziców o możliwości dokonania kolejnej próby, kieruje rodziców na konsultacje psychologiczne do psychologa szkolnego
- 6) **Psycholog szkolny** ustala dalszą strategię postępowania wobec ucznia oraz jego rodziny, zapewnia wsparcie dla ucznia i jego rodziny, konsultacje specjalistyczne, stały monitoring stanu psychicznego ucznia
- 7) **Nauczyciel, pedagog szkolny** sporządza notatkę.

UDANA PRÓBA ZAMACHU UCZNIĄ NA WŁASNĄ OSOBE

- 1) **Nauczyciel** przekazuje informację o zdarzeniu pedagogowi szkolnemu i dyrekcji szkoły.
- 2) **Dyrekcja** zawiadamia prokuraturę, policję i lekarza oraz wstępnie zabezpiecza miejsce wypadku.
- 3) **Pedagog szkolny lub psycholog** udziela pierwszego wsparcia naocznym świadkom zdarzenia (innym uczniom, kolegom z klasy)
- 4) **Dyrekcja szkoły** osobiście zawiadamia rodzinę ucznia o jego śmierci, udzielając jej pierwszego wsparcia, kontakt z pogotowiem medycznym (w razie ewentualnej pomocy lekarskiej dla bliskich ucznia)
- 5) **Nauczyciel, pedagog szkolny** sporządzają dokładną notatkę.

2.16 Szczegółowe procedury postępowania nauczycieli, pedagoga szkolnego, psychologa szkolnego w sytuacji epizodu psychotycznego ucznia

Epizod psychotyczny to zaburzenie orientacji w miejscu, czasie i przestrzeni . Uczeń może słyszeć głosy, rozmawiać z kimś niewidocznym dla innych, krzyczeć itp. Uczeń zachowuje się zupełnie nieadekwatnie do sytuacji, widoczne są zmiany w wyglądzie. Może stracić czucie w kończynach, zachowywać się agresywnie w stosunku do innych uczniów, przedmiotów lub siebie samego.

- 1) **Nauczyciel** stara się uspokoić ucznia, u którego nastąpił epizod psychotyczny, równocześnie stara się ocenić sytuację i nie dopuścić, aby jakimkolwiek innemu uczniowi stała się krzywda. Może zastosować przymus bezpośredni w ograniczonym zakresie np. przytrzymanie ucznia
- 2) **Nauczyciel** niezwłocznie, w przypadku gdy sytuacja nie ulega poprawie, powiadamia inną osobę o sytuacji np. wysyła innego ucznia do sąsiedniej klasy lub do dyrektora, lub do każdej innej osoby, która natychmiast wzywa pogotowie medyczne i przychodzi do danej klasy, aby wesprzeć pomocą nauczyciela. Nauczyciel nie pozostawia klasy oraz danego ucznia bez opieki. W przypadku, gdy nie można wyprowadzić danego ucznia z klasy, należy wyprowadzić innych uczniów np. do świetlicy, aby nie byli świadkami całego zdarzenia.
- 3) W przypadku, gdy uczeń wyrządził innemu dziecku krzywdę, udzielić pierwszej pomocy

lub wezwać pielęgniarkę, w przypadku , gdy nastąpiło uszkodzenie ciała, wezwać pogotowie medyczne oraz policję , powiadomić rodziców.

- 4) Powiadomienie rodziców ucznia, dyrekcję, pedagoga szkolnego lub psychologa.
- 5) **Nauczyciel** sporządza notatkę z zajęcia.

2.17 Procedury postępowania nauczycieli w przypadku agresywnego zachowania ucznia z zaburzeniami psychicznymi wobec siebie lub innych

- 1) **Nauczyciel** prowadzący zajęcia wysyła innego ucznia z tzw. czerwoną karteczką po innego pracownika szkoły z prośbą o wsparcie
- 2) Wspólnie, zapewniając reszcie klasy bezpieczeństwo, starają się uspokoić agresywnego ucznia
- 3) Odizolowują agresywnego ucznia, , zapewniając mu także bezpieczeństwo
- 4) **Nauczyciel** informuje dyrekcję, pedagoga/psychologa szkolnego, wychowawcę o zaistniałym fakcie
- 5) Jeśli stan ucznia wskazuje na zagrożenie zdrowia lub życia dyrektor/pedagog/psycholog wzywa lekarza
- 6) **Wychowawca, psycholog/pedagog** przeprowadzają rozmowy z uczniami, ewentualnymi świadkami oraz jeśli to możliwe, z agresywnym uczniem
- 7) **Pedagog/psycholog** informuje i wzywa do szkoły rodziców/prawnych opiekunów
- 8) Jeśli rodzice współpracują ze szkołą, ustala się działania wobec chorego ucznia (sugeruje się rodzicom badania specjalistyczne, konsultacje z psychiatrą, opiekę psychologiczną na terenie szkoły itp.)
- 9) Jeśli rodzice nie współpracują ze szkołą, a agresywne zachowanie ucznia powtarza się, szkoła wystosowuje pismo do sądu rodzinnego i nieletnich

2.18 Procedury postępowania nauczycieli w przypadku podejrzenia, że uczeń jest ofiarą przemocy rodzinnej/Niebieska Karta

- 1) **Nauczyciel** przekazuje informację wychowawcy klasy, ten zaś informuje psychologa lub pedagoga szkolnego o zaistniałym fakcie.
- 2) Jeżeli stan ucznia wskazuje na zagrożenie zdrowia lub życia, **dyrektor /pedagog/ psycholog** wzywa lekarza

- 3) **Pedagog lub psycholog** informuje dyrektora szkoły, należy uprawdopodobnić podejrzenia, że w rodzinie dochodzi do przemocy
- 4) **Pedagog / psycholog/ dyrektor** przeprowadza rozmowę z poszkodowanym, uzyskując jak najwięcej informacji dotyczących sytuacji rodzinnej (kiedy i gdzie doszło do sytuacji użycia przemocy, kto tego dokonała itp.) i sporządza z tego notatkę służbową
- 5) W przypadku podejrzenia stosowania przemocy następuje wszczęcie procedury Niebieskiej Karty poprzez wypełnienie formularza A. Niebieską Kartę wypełnia się w obecności rodzica, który nie jest sprawcą przemocy (może jej także doświadczać) lub w obecności innej bliskiej osoby
- 6) Założenie Niebieskiej Karty nie wymaga zgody osoby, co do której istnieje podejrzenie, że została dotknięta przemocą.
- 7) W przypadku gdy oboje rodziców czy opiekunowie prawni stosują przemoc wobec dziecka, a nie znaleziono nikogo z najbliższej rodziny, można wypełnić formularz Niebieskiej Karty bez udziału rodziców lub innych osób trzecich, zaznaczając, że nasze poszukiwania takowych osób nie przyniosły rezultatów.
- 8) Szkoła wypełnia części I-XV, XVII, XIX-XXI formularza A, natomiast formularz B przekazuje się osobie reprezentującej dziecko (rodzicowi, który nie stosuje przemocy)
- 9) Wypełniony formularz Niebieskiej Karty należy przekazać do przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego w ciągu 7 dni od wszczęcia procedury, za potwierdzeniem
- 10) Kopia Niebieskiej Karty A pozostaje u wszczynającego procedurę czyli w szkole.

2.19 Procedury wyjść na zawody sportowe

I. Zasady ogólne.

1. Nadzór nad organizacją wyjazdów na zawody sportowe sprawuje dyrektor szkoły.
2. Zawody sportowe są integralną formą działalności dydaktyczno - wychowawczej szkoły.
3. Przy organizowaniu i przeprowadzaniu zawodów sportowych współdziałają nauczyciele, rodzice i uczniowie.
4. Zgody rodziców lub prawnych opiekunów na zawody sportowe jednodniowe są wyrażone na cały rok szkolny (Załącznik nr 1), jednak rodzic lub prawny opiekun

uczniowie może wyrazić każdorazowo sprzeciw na piśmie w związku z wyjściem swojego dziecka na zawody sportowe (Załącznik nr 2).

5. Miejscem zawiązania i rozwiązania wyjazdu lub wyjazdu na zawody sportowe jest szkoła lub miejsce docelowe zawodów, jeśli odbywają się na terenie miasta Starogard Gdański

II. Rodzaje zawodów sportowych.

1. Zawody sportowe na terenie miasta Starogardu Gdańskiego
2. Zawody sportowe wyjazdowe – odbywające się poza terenem Starogardu Gdańskiego.

III. Uczniowie biorący udział w zawodach sportowych.

1. Udział w zawodach sportowych jest przywilejem uczniów.
2. Uczestnicy zawodów sportowych powinni godnie reprezentować szkołę, dążąc do uzyskania jak najlepszych wyników.
3. Zawodnicy, dążący do uzyskania jak najlepszych wyników sportowych walczą zgodnie z zasadami „fair play”.

IV. Opiekunowie wyjazdu na zawody sportowe.

1. Funkcję opiekunów wyjazdu na zawody sportowe pełnią nauczyciele.
2. Opiekunowie potwierdzają własnoręcznym podpisem na karcie wygenerowanej z Systemu Rejestracji Szkół (srs.szs.pl) przyjęcie odpowiedzialności za bezpieczeństwo uczniów – zawodników.
3. Przy organizacji wyjazdów na zawody sportowe i konkursy liczbę opiekunów oraz sposób zorganizowania opieki ustala się następująco:
  - zawody na terenie szkoły 1 opiekun na 15 uczestników,
  - zawody poza terenem szkoły, bez względu na ilość uczestników, 2 opiekunów.

V. Obowiązki opiekuna.

1. Sprawowanie opieki nad zawodnikami.
2. Nadzór nad przestrzeganiem regulaminu przez uczestników ze szczególnym uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa.
3. Nadzór nad wykonywaniem przez uczestników określonych zadań.

VI. Dokumentacja wyjścia na zawody sportowe.

1. Każdorazowo nauczyciel przedstawia dyrekcji zgłoszenie na zawody wygenerowane z Systemu Rejestracji Szkół, w którym zawarte są informacje o miejscu, termin oraz o uczestnikach zawodów sportowych.
2. Po informacji z Ośrodka Sportu i Rekreacji lub Międzyszkolnego Ośrodka Sportu o przewidywanym terminie zawodów, nauczyciel odpowiedzialny za dane zawody informuje dyrektora o wyjściu.

VII. Zasady bezpieczeństwa.

1. Maksymalna liczba uczniów przypadających na jednego opiekuna wynosi 15 osób.
2. Przed wyruszeniem na zawody sportowe należy pouczyć zawodników o zasadach bezpieczeństwa i sposobie zachowania się w razie nieszczęśliwego wypadku.
3. Opiekunowie powinni sprawdzać stan liczbowy zawodników przed wyruszeniem z każdego miejsca pobytu, przejazdów oraz po przybyciu do punktu docelowego.
4. Podczas wyjść na zawody sportowe należy bezwzględnie przestrzegać zasad bezpiecznego poruszania się po drogach uwzględnionych w Regulaminie wycieczek obowiązujących w Publicznej Szkole Podstawowej nr 3 w Starogardzie Gdańskim.
5. Wszyscy uczestnicy zawodów sportowych powinni posiadać ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków w ramach ubezpieczenia zbiorowego lub indywidualnego.

VIII. Postanowienia końcowe.

1. Wyjścia lub wyjazdy na zawody sportowe odbywają się wg harmonogramów zawodów:
  - a) kalendarza imprez Ośrodka Sportu i Rekreacji w Starogardzie Gd.
  - b) kalendarza imprez Szkolnego Związku Sportowego.
  - c) kalendarza imprez Międzyszkolnego Ośrodka Sportu.
2. Miesięczne harmonogramy zawodów sportowych, w których udział bierze szkoła znajdują się na stronie internetowej- srs.szs.pl.
3. W ramach usprawiedliwienia nieobecności na lekcjach uczniom biorącym udział w zawodach sportowych kierownik zobowiązany jest umieścić imienną listę zawodników na tablicy ogłoszeń w pokoju nauczycielskim.

Rozdział II

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA W SZKOLE ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO

Podstawowe działania na rzecz bezpieczeństwa cyfrowego w szkole.

Systematycznie prowadzone działania profilaktyczne w znacznej mierze ograniczają zakres zagrożeń uczniów występujących w cyberprzestrzeni, nie są jednak w stanie ich całkowicie wyeliminować. **W przypadkach wystąpienia incydentu naruszenia bezpieczeństwa, zwłaszcza wobec naruszenia prawa, działania szkoły cechować powinna otwartość w działaniu, szybka identyfikacja problemu - określenie szkodliwych lub niezgodnych z prawem zachowań - i jego rozwiązywanie adekwatnie do poziomu zagrożenia, jakie wywołało w szkole.** Podobnie asertywnie, bez zwłoki, merytorycznie - z wykorzystaniem wiedzy ekspertów i dobrych praktyk z innych placówek - szkoła powinna zareagować w przypadku wystąpienia problemów wynikających z deficytu lub braku wiedzy ucznia, np. na temat prawa autorskiego.

Zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego w szkole oraz problemy ucznia w świecie cyfrowym mogą mieć różnorodny charakter. W niniejszym opracowaniu nie podejmowano próby ich systematycznego opisu, natomiast dokonano analizy służącej określeniu procedur reagowania na występujące zagrożenia lub deficyty kompetencji, eksperci korzystali przede wszystkim z wartościowych publikacji: *Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych*³.

Warto przy tym podkreślić, iż nie istnieje „złota recepta”, którą zastosować można we wszystkich przypadkach wystąpienia zagrożeń spowodowanych przez uczniów. Dyrektorzy i nauczyciele muszą uwzględniać kontekst indywidualnych przypadków, a także ich szkolne i środowiskowe tło i reagować adekwatnie do poziomu odpowiedzialności i winy ucznia.

Obligatoryjne działania interwencyjne, będące następstwem wystąpienia zagrożenia, zawsze podzielić można na 3 grupy:

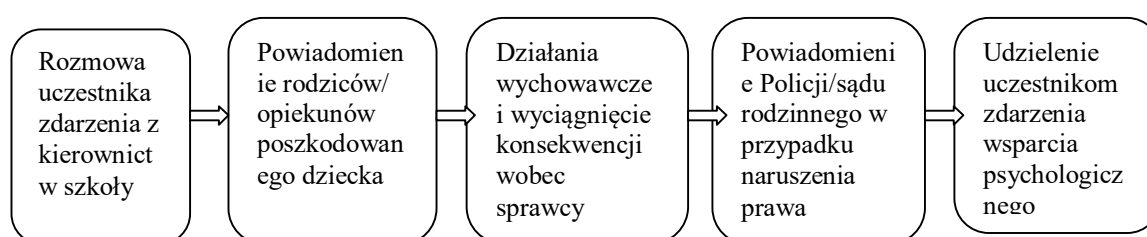
- 1) **działania wobec aktu/zdarzenia** - opis przypadku, ustalenie okoliczności zdarzenia, zabezpieczenie dowodów oraz monitoring pointerwencyjny
- 2) **działania wobec uczestników zdarzenia** (ofiara - sprawca - świadek, rodzice)
- 3) **działania wobec instytucji/organizacji/służb pomocowych i współpracujących** – Policji, wymiaru sprawiedliwości, służb społecznych.

Na każdą procedurę reakcji na wystąpienie danego typu zagrożenia cyberbezpieczeństwa w szkole muszą składać się działania tego typu - podjęte przez dyrekcję szkoły oraz nauczycieli, pedagogów/psychologów szkolnych. Ich szczegółowy opis znajduje się w opracowaniu: *Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych* opracowanym przez Zespół ekspertów Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej (NASK) oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie. Publikacja opracowana została w ramach realizowanego przez Fundację Odkrywców Innowacji4 projektu *Działania na rzecz bezpiecznego korzystania z Internetu*, <http://bezpiecznyinternet.edu.pl/produkty/standard/>

Działania wobec zdarzenia polegają przede wszystkim na zachowaniu (nie usuwaniu) dokumentacji cyfrowej: wiadomości sms, e-maili, nagrań z poczty głosowej telefonu, komentarzy w serwisie społecznościowym, zapisów w blogu i plików filmów wideo. O ile to możliwe, należy także zarchiwizować treść rozmów w komunikatorach oraz linki (konkretne adresy URL) oraz danych o potencjalnym sprawcy. Każde zdarzenie wymaga udokumentowania w stosownym protokole.

Przez **działania na rzecz uczestników zdarzenia** rozumie się aktywności podejmowane wobec **ofiar** (osób poszkodowanych), **sprawców** i **świadków zdarzenia**. W szkole osobami poszkodowanymi będą w przeważającym odsetku przypadków dzieci (nieletni). Dlatego jako kolejną grupę pośrednich uczestników zdarzenia wyróżniamy ich rodziców.

Standardową procedurę reakcji w przypadku wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego prezentuje rysunek 1:

Rys. Standard procedury reakcji na zagrożenie bezpieczeństwa cyfrowego

Źródło: Agnieszka Wrońska, Zuzanna Polak, Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych, str.25 NASK, 2015

Działania szkoły adresowane do instytucji i organizacji zewnętrznych są niezbędne w przypadku naruszenia przepisów prawa przez uczniów lub osoby spoza szkoły⁵. Pośród nich należy wyróżnić szczególnie współpracę z: (1) Policją i sądami rodzinnymi, (2) służbami

społecznymi i placówkami specjalistycznymi oraz (3) dostawcami usług internetowych oraz operatorami telekomunikacyjnymi.

Sprawców wszystkich rodzajów zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego w szkole należy objąć, co najmniej poniższymi działaniami:

1) Sprawca musi otrzymać od przedstawicieli szkoły komunikat o braku akceptacji dla działań, jakich dokonał. W trakcie takiej rozmowy uczeń powinien poznać możliwe skutki swojego postępowania, a także konsekwencje, jakie mogą zostać wobec niego wyciągnięte (np. wynikające z statutu i/lub regulaminu szkoły lub wprowadzonego kontraktu-umowy). W trakcie rozmowy sprawca powinien zostać wezwany do zaprzestania podejmowania podobnych działań w przyszłości, w tym usunięcia skutków swoich działań (np. publikacji w portalu społecznościowym). Sprawca powinien również zostać objęty odpowiednią pomocą psychologiczno-pedagogiczną w celu zrozumienia konsekwencji jego zachowania oraz zmianie postawy i dalszego postępowania. Jeśli sprawców jest więcej, to z każdym z nich należy rozmawiać osobno.

2) Należy zadbać o to, aby osoba reprezentująca szkołę (psycholog, pedagog, wychowawca) ograniczała się do podjęcia interwencji, a nie wymierzała karę. Decyzję o tym, jaką karę wymierzyć sprawcy, powinna podejmować rada pedagogiczna (po poznaniu wszystkich okoliczności zdarzenia), a przekazywać dyrektor szkoły. **Ważne jest zatem oddzielenie osoby pedagoga, nawiązującego relację z uczniem, od organu wymierzającego karę.**

Celem sankcji wobec sprawcy jest przede wszystkim: zatrzymanie jego działań i zapewnienie poczucia bezpieczeństwa ofierze oraz zmiana postawy sprawcy. Sankcje mają na celu także pokazanie społeczności szkolnej, że działania sprawcy nie będą tolerowane i że szkoła jest w stanie skutecznie zareagować w tego rodzaju sytuacji. Podejmując decyzję o sankcjach, należy wziąć pod uwagę:

-rozmiar i rangę szkody –np. czy w przypadku cyberprzemocy materiał został upubliczniony w sposób pozwalający na dotarcie do niego wielu osobom (określa to rozmiar upokorzenia, jakiego doznaje ofiara), czy trudno jest wycofać materiał z sieci itp.

-czas trwania prześladowania –czy było to długotrwałe działanie, czy pojedynczy incydent
-świadomość popełnianego czynu –czy działanie było zaplanowane, a sprawca był świadomy, że postąpił naganie np. czy wie, że wyrządza krzywdę koledze, jak wiele wysiłku włożył w ukrycie swojej tożsamości itp.

-motywację sprawcy –należy sprawdzić, czy działanie sprawcy nie jest działaniem odwetowym w odpowiedzi na uprzednie doświadczenia sprawcy.

Aktywność wobec sprawcy powinna także obejmować rozmowę z jego rodzicami lub opiekunami prawnymi –powinni oni zostać poinformowani o zdarzeniu, zapoznani z materiałami oraz decyzją na temat dalszego postępowania ze sprawcą (np. na temat sankcji). Warto, aby rodzice współpracowali ze szkołą w zakresie rozwiązywania sytuacji kryzysowej, aby stali się jej sojusznikami a nie przeciwnikami. Rodzice sprawcy powinni również zostać poinformowani, że rodzice ofiary mają prawo zgłosić sprawę na Policję.

Jeśli sprawca pochodzi spoza szkoły, należy zapewnić bezpieczeństwo ofierze i poinformować ją (jej rodziców) o przysługujących jej prawach (np. zgłoszenie popełnienie przestępstwa na Policję). Jeśli sprawca jest z innej szkoły, należy rozważyć nawiązanie współpracy między placówkami i wspólne rozwiązanie kryzysowej sytuacji.

Szczegółowe procedury na wypadek wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego.

Wyróżniono 9 podstawowych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego w środowisku szkolnym, którym przypisano opracowane według jednego standardu opisu procedury reagowania.

1 Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą

Zagrożenie łatwym dostępem do treści szkodliwych, niedozwolonych, nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia (pornografia, treści obrazujące przemoc i promujące działania szkodliwe dla zdrowia i życia dzieci, popularyzujące ideologię faszystowską i działalność niezgodną z prawem, nawoływanie do samookaleceń i samobójstw, korzystania z narkotyków; niebezpieczeństwo werbunku dzieci i młodzieży do organizacji nielegalnych i terrorystycznych)

Telefony/kontakty alarmowe krajowe

Zgłaszanie nielegalnych treści:

dyzurnet@dyzurnet.pl, tel. 801 615 005, Policja 997

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia będzie zależna od tego, czy:

- (1) treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły, czy też
- (2) treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami.

W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w Internecie lub w komputerze dziecka. Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne. W przypadku sytuacji (1) rozwiązanie leży po stronie szkoły, zaś (2) należy rozważyć zgłoszenie incydentu na Policję oraz zgłosić go do serwisu Dyżurnet (dyzurnet.pl).

Identyfikacja sprawcy(-ów)

W identyfikacji sprawców kluczowe znaczenie odgrywać będą zgromadzone dowody. W procesie udostępniania nielegalnych i szkodliwych treści małoletnim występują na ogół: twórca treści (np. pornografii) oraz osoby, która udostępniły je dziecku. Często osobami tymi są rówieśnicy – uczniowie tej samej szkoły czy klasy, dzieci sąsiadów. Konieczne jest poinformowanie wszystkich rodziców lub opiekunów dzieci uczestniczących w zdarzeniu o sytuacji i roli ich dzieci

Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

W przypadku udostępniania treści opisanych wcześniej jako szkodliwych/niedozwolonych/nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia przez ucznia należy przeprowadzić z nim rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysłwić mu szkodliwość prowadzonych przez niego działań. Działania szkoły powinny koncentrować się jednak na aktywnościach wychowawczych. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografii dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na Policję.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

Dzieci/ofiary i świadków zdarzenia należy, od pierwszego etapu interwencji, otoczyć opieką psychologiczno-pedagogiczną. Rozmowa z dzieckiem powinna się odbywać w warunkach jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ucznia ze względu na fakt, iż kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego

psychikę. W jej trakcie należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści.

Należy koniecznie powiadomić ich rodziców lub opiekunów prawnych o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia dziecka. Działania szkoły w takich przypadkach powinna cechować poufność i empatia w kontaktach z wszystkimi uczestnikami zdarzenia oraz udzielającymi wsparcia.

W przypadku kontaktu dziecka z treściami szkodliwymi należy dokładnie zbadać sposób, w jaki nastąpił kontakt dziecka z nimi. Poszukiwanie przez dziecko tego typu treści w sieci lub podszywanie ich dziecku przez innych może być oznaką niepokojących incydentów ze świata rzeczywistego. Np. kontakty z osobami handlującymi narkotykami czy proces rekrutacji do sekty lub innej niebezpiecznej grupy

Aktywności wobec świadków

W przypadku, gdy informacja na temat zdarzenia dotrze do środowiska rówieśniczego ofiary – w klasie, czy szkole, wskazane jest podjęcie działań edukacyjnych i wychowawczych.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

W przypadku naruszenia prawa np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku do 15 lat przez osobę dorosłą należy – w porozumieniu z rodzicami dziecka - niezwłocznie powiadomić Policję

Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi

Kontakt z treściami szkodliwymi lub niebezpiecznymi może wywołać potrzebę skorzystania przez ofiarę ze specjalistycznej opieki psychologicznej. Decyzja o takim kontakcie i skierowaniu na terapię musi zostać podjęta w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka.

2 Cyberprzemoc

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą

Cyberprzemoc –przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, głównie Internetu oraz telefonów komórkowych. Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie lub rozsyłanie os mijających, kompromitujących informacji, zdjęć , filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w sieci

pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

Przypadek cyberprzemocy może zostać ujawniony przez ofiarę, świadka (np. innego ucznia, nauczyciela, rodzica) lub osobę bliską ofierze (np. rodzice, rodzeństwo, przyjaciele). W każdym przypadku należy ze spokojem wysłuchać osoby zgłaszającej i okazać jej wsparcie. Podziękować za zaufanie i zgłoszenie tej sprawy.

- Jeśli zgłaszającym jest ofiara cyberprzemocy, podejmując działania przede wszystkim należy okazać wsparcie, z zachowaniem jej podmiotowości i poszanowaniem jej uczuć. Potwierdzić, że ujawnienie przemocy jest dobrą decyzją. Taką rozmowę należy przeprowadzić w miejscu bezpiecznym, zapewniającym ofierze intymność. Nie należy podejmować kroków, które mogłyby prowadzić do powtórnej wiktylizacji czy wzbudzić podejrzenia sprawcy.

- Jeśli osobą zgłaszającą nie jest ofiara, na początku prosimy o opis sytuacji, także z zachowaniem podmiotowości i poszanowaniem uczuć osoby zgłaszającej (np. strach przed byciem kapusiem, obawa o własne bezpieczeństwo).

W każdej sytuacji w trakcie ustalania okoliczności trzeba ustalić charakter zdarzenia (rozmiar i rangę szkody, jednorazowość /powtarzalność). Realizując procedurę należy unikać działań, które mogłyby wtórnie stygmatyzować ofiarę lub sprawcę, np.: konfrontowanie ofiary i sprawcy, niewspółmierna kara, wytykanie palcami, etc. Trzeba dokonać oceny, czy zdarzenie wyczerpuje znamiona cyberprzemocy, czy jest np. niezbyt udanym żartem (wtedy trzeba podjąć działania profilaktyczne mające na celu nie dopuszczenie do eskalacji tego typu zachowań w stronę cyberprzemocy).

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Należy zabezpieczyć wszystkie dowody związane z aktem cyberprzemocy (np. zrobić kopię materiałów, zanotować datę i czas otrzymania materiałów, dane nadawcy, adresy stron www, historię połączeń, etc.). W trakcie zbierania materiałów należy zadbać o bezpieczeństwo osób zaangażowanych w problem

Identyfikacja sprawcy(-ów)

Identyfikacja sprawcy(o w) często jest możliwa dzięki zebranych materiałom –wynikom rozmów z osobą zgłaszającą, z ofiarą, analizie zebranych materiałów. Ofiara często domyśla się, kto stosuje wobec niego cyberprzemoc.

Jeśli ustalenie sprawcy nie jest możliwe, a w ocenie kadry pedagogicznej jest to konieczne, należy skontaktować się z Policją. Bezwzględnie należy zgłosić rozpowszechnianie nagich zdjęć osób poniżej 18 roku życia (art. 202 par. 3 KK)

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog szkolny powinien przeprowadzić z nim rozmowę o jego zachowaniu. Rozmowa taka ma służyć ustaleniu okoliczności zdarzenia, jego wspólnej analizie (w tym np. przyjrzeniu się przyczynom), a także próbie rozwiązania sytuacji konfliktowej (w tym sposobów zadość uczynienia ofiarom cyberprzemocy).

Cyberprzemoc powinna podlegać sankcjom określonym w wewnętrznych przepisach szkoły (m. in. w statucie, kontrakcie, regulaminie). Szkoła może tu stosować konsekwencje przewidziane dla sytuacji „tradycyjnej” przemocy. Warto jednak rozszerzyć repertuar dostępnych środków, np. o czasowy zakaz korzystania ze szkolnej pracowni komputerowej w czasie wolnym i przynoszenia do szkoły akcesoriów elektronicznych (PSP, mp3) itp.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

W pierwszej kolejności należy udzielić wsparcia ofierze. Musi się ona czuć bezpieczna i zaopiekowana przez dorosłych. Na poczucie bezpieczeństwa dziecka wpływa fakt, że wie ono, iż szkoła podejmuje kroki w celu rozwiązania problemu.

Podczas rozmowy z uczniem –ofiarą cyberprzemocy –należy zapewnić go, że nie jest winny zaistniałej sytuacji oraz że nikt nie ma prawa zachowywać się w ten sposób wobec niego, a także podkreślić, że dobrze zrobił ujawniając sytuację. Należy okazać zrozumienie dla jego uczuć, w tym trudności z ujawnieniem okoliczności wydarzenia, strachu, wstydu. Trzeba podkreślić, że szkoła nie toleruje przemocy i że zostaną podjęte odpowiednie procedury interwencyjne. Należy poinformować ucznia o krokach, jakie może podjąć szkoła i sposobach, w jaki może zapewnić mu bezpieczeństwo.

Należy pomóc ofierze (rodzicom ofiary) w zabezpieczeniu dowodów (to może być dla niej zadanie trudne zarówno ze względów technicznych, jak i emocjonalnych), zerwaniu kontaktu

ze sprawcą, zadbanie o podstawowe zasady bezpieczeństwa on-line (np. nieudostępnianie swoich danych kontaktowych, kształtowanie swojego wizerunku etc).

Pomoc ofierze nie może kończyć się w momencie zakończenia procedury. Warto monitorować sytuację, „czuwać” nad jej bezpieczeństwem, np. zwracać uwagę czy nie są podejmowane wobec niej dalsze działania przemocowe, obserwować, jak sobie radzi w grupie po ujawnionym incydencie cyberprzemocy.

W działania wobec ofiary należy także włączyć rodziców/opiekunów ofiary –trzeba na bieżąco ich informować o sytuacji, pamiętając przy tym o podmiotowym traktowaniu dziecka –mówiąc mu o tym i starając się uzyskać jego akceptację dla udziału rodziców. Jeśli dziecko nie wyraża zgody, należy omówić z nim jego obawy, a jeśli to nie pomaga powołać się na obowiązujące nas zasady i przekazać informację rodzicom.

W trakcie rozmowy z dzieckiem i/lub jego rodzicami/opiekunami, jeśli jest to wskazane, można zaproponować pomoc specjalisty (np. psycholog szkolny, poradnia psychologiczno-pedagogiczna) oraz przekazać informację o możliwości zgłoszenia sprawy Policji.

Aktywności wobec świadków

Należy zadbać o bezpieczeństwo świadków zdarzenia, zwłaszcza, jeśli byli oni osobami ujawniającymi cyberprzemoc. W trakcie rozmowy ze świadkami należy okazać zrozumienie i empatię dla ich uczuć –obawy przed przypięciem łatki „donosiciela”, strachu przed staniem się kolejną ofiarą sprawcy itp.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

Samo wystąpienie zjawiska cyberprzemocy nie jest jednoznaczne z koniecznością zaangażowania Policji i sądu rodzinnego –procedura powinna umożliwiać rozwiązanie sytuacji problemowej na poziomie pracy wychowawczej szkoły. Szkoła powinna powiadomić odpowiednie służby (np. sąd rodzinny), gdy wykorzysta wszystkie dostępne jej środki wychowawcze (rozmowa z rodzicami, konsekwencje z statutu i/lub regulaminu wobec ucznia) i interwencje pedagogiczne, a ich zastosowanie nie przynosi pożądanych rezultatów (np. nie ma zmian postawy ucznia).

Kontakt z Policją wymagają wszelkie sytuacje, w których zostało naruszone prawo (np. groźby karalne, świadome publikowanie nielegalnych treści, rozpowszechnianie nagich zdjęć z udziałem małoletnich). Za zgłoszenie powinien odpowiadać dyrektor szkoły.

Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi

Kontakt z dostawcą usługi może być wskazany w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów. Do podjęcia takiego działania stymuluje administratora serwisu art. 14 Ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną

3. Naruszenia prywatności dotyczące nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika szkoły

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą

Zagrożenie to polega na naruszeniu prywatności dziecka lub pracownika szkoły poprzez nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika szkoły. Należy zwrócić uwagę, iż podszywanie się pod inną osobę, wykorzystywanie jej wizerunku lub danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody osobistej lub majątkowej jest w świetle polskiego prawa przestępstwem. Najczęstszymi formami wyłudzenia lub kradzieży danych jest przejęcie profilu na portalu społecznościowym w celu dyskredytacji lub naruszenia dobrego wizerunku ofiary (np. publikacja zdjęć intymnych bądź montowanych), szantażu (w celu uzyskania korzyści finansowych w zamian za niepublikowanie zdjęć bądź treści naruszających dobry wizerunek ofiary), dokonania zakupów i innych transakcji finansowych (np. w sklepach internetowych na koszt ofiary) lub uzyskania korzyści (np. usługi premium SMS). Często naruszenia prywatności łączy się z cyberprzemocą

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

Gdy sprawcą jest uczeń - kolega ofiary ze szkoły czy klasy, uczniowie lub rodzice winni skontaktować się z dyrektorem szkoły, wychowawcą. W przypadku, gdy do naruszenia prywatności poprzez kradzież, wyłudzenie danych osobowych wykorzystanie wizerunku dziecka dochodzi ze strony dorosłych osób trzecich, rodzice winni skontaktować się bezpośrednio z Policją i powiadomić o tym szkołę (zgodnie z Kodeksem Karnym ściganie następuje tu na wniosek pokrzywdzonego). Istotne dla ścigania sprawcy będzie uzyskanie dowodów, że sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej. Samo podszywanie się pod ofiarę nie jest karalne.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem działania - w formie elektronicznej (e-mail, zrzut ekranu, konwersacja w komunikatorze lub sms). Równolegle należy dokonać zmian tych danych identyfikujących, które zależą od ofiary, tj. haseł i loginów lub kodów dostępu do platform i portali internetowych, tak aby uniemożliwić kontynuację procederu naruszania prywatności - w działaniu tym ucznia i/lub jego rodzica/opiekuna prawnego powinien wspierać Szkolny Mentor Bezpieczeństwa Cyfrowego.

Jeśli wykradzione dane zostały wykorzystane w celu naruszenia dobrego wizerunku ofiary, bądź w innych celach niezgodnych z prawem należy dążyć do wyjaśnienia tych działań i usunięcia ich skutków, także tych widocznych w Internecie. Likwidacja stron internetowych czy profili w portalach społecznościowych, która wymagać będzie interwencji w zebrane dowody musi odbywać się za zgodą Policji (o ile została powiadomiona). Szczególnej uwagi wymagają incydenty kradzieży tożsamości w celu posłużenia się nią np. podczas zakupu towarów *online* lub dokonania transakcji finansowych. W tym przypadku należy skontaktować się ze sklepem lub pożyczkodawcą i wyjaśnić charakter zdarzenia.

Identyfikacja sprawcy(-ów)

W przypadku, gdy dowody jasno wskazują na konkretnego sprawcę oraz na spełnianie przesłanki, iż sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej należy je zabezpieczyć i przekazać Policji. W przypadku, gdy trudno to ustalić, identyfikacji dokonać winna Policja.

W przypadku znanego sprawcy, który jednak nie działał z powyższych pobudek, szkoła powinna dążyć do rozwiązania problemu w ramach działań wychowawczo – edukacyjnych uzgodnionych z rodzicami

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

Gdy sprawcą incydentu jest uczeń szkoły, należy wobec niego – w porozumieniu z rodzicami – podjąć działania wychowawcze, zmierzające do uświadomienia nieodpowiedniego i nielegalnego charakteru czynów, jakich dokonał. Jednym z elementów takich działań powinny być przeprosiny złożone osobie poszkodowanej.

Celem takich działań winno być nie tylko nabycie odpowiedniej wiedzy przez ucznia na temat wagi poszanowania prywatności w codziennym życiu, ale trwała zmiana jego postawy na

akceptującą szacunek dla wizerunku i prywatności. Działania takie szkoła winna podjąć niezależnie od powiadomienia Policji/ sądu rodzinnego.

Dyrekcja szkoły winna podjąć decyzje w sprawie powiadomienia o incydencie Policji, biorąc pod uwagę wiek sprawcy, jego dotychczasowe zachowanie, postawę po odkryciu incydentu oraz opinie wychowawcy i pedagoga. Przed podjęciem decyzji o zgłoszeniu incydentu na Policję należy rozważyć, czy istnieją dowody, iż uczeń - sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej. W takim przypadku dobrym rozwiązaniem jest uzyskanie interpretacji prawnej adwokata lub radcy prawnego

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

Ofiary incydentów należy otoczyć – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi - opieką pedagogiczno-psychologiczną i powiadomić o działaniach podjętych w celu usunięcia skutków działania sprawcy (np. usunięcie z Internetu intymnych zdjęć ofiary, zablokowanie dostępu do konta w portalu społecznościowym). Jeśli kradzież tożsamości, bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane tylko jej i rodzicom, szkoła winna zapewnić poufność działań, tak aby informacje narażające ofiarę na naruszenie wizerunku nie były rozpowszechniane.

Aktywności wobec świadków

Gdy kradzież tożsamości, bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane szerszemu gronu uczniów szkoły, należy podjąć wobec nich działania wychowawcze, zwracające uwagę na negatywną ocenę naruszania wizerunku ucznia – koleżanki lub kolegi oraz ryzyko penalizacji

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

Gdy naruszenie prywatności, czy wyłudzenie lub kradzież tożsamości skutkują wyrządzeniem ofierze szkody majątkowej lub osobistej, rodzice dzieci winni o nim powiadomić Policję.

Współpraca ze służbami placówkami specjalistycznymi

W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań pomocowych wobec ofiary, można skierować ucznia, za zgodą i we współpracy z rodzicami, do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej.

4.Zagrożenia dla zdrowia dzieci w związku z nadmiernym korzystaniem z Internetu

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą

Infoholizm (siecioholizm) – nadmierne, obejmujące niekiedy niemal całą dobę korzystanie z zasobów Internetu i gier komputerowych (najczęściej sieciowych) i portali społecznościowych przez dzieci. Jego negatywne efekty polegają na pogarszaniu się stanu zdrowia fizycznego (np. choroby oczu, padaczka ekranowa, choroby kręgosłupa) i psychicznego (irytacja, rozdrażnienie, spadek sprawności psychofizycznej, a nawet depresja), zaniedbywaniu codziennych czynności, oraz osłabianiu relacji rodzinnych i społecznych.

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

Infoholizm stwierdza najczęściej rodzic lub opiekun prawny dziecka. W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań pomocowych można skierować ucznia, za zgodą i we współpracy z rodzicami, do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej. Kluczowe są tutaj pozostałe objawy wskazane wyżej.

Nauczyciele w szkole także powinni zainteresować się przypadkami dzieci nieangażujących się w życie klasy, a poświęcającymi wolne chwile na kontakt *online* lub przychodzącymi do szkoły po nieprzespanej nocy. Rzadziej zgłoszeń można się spodziewać od rówieśników dziecka nadmiernie korzystającego z sieci

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Reakcja szkoły powinna polegać w pierwszych krokach na ustaleniu skutków zdrowotnych i psychicznych, jakie nadmierne korzystanie z zasobów Internetu wywołało u dziecka (np. gorsze oceny w nauce, niedosypianie, niedojadanie, rezygnacja z dawnych zainteresowań, załamanie się relacji z rodziną czy rówieśnikami). Celem tych ustaleń jest wybór odpowiedniej ścieżki rozwiązywania problemu - z udziałem specjalistów (lekarzy, terapeutów) lub bez – wyłącznie w szkole. W początkowej fazie popadania w uzależnienie do Internetu należy koncentrować się na wsparciu udzielonym w rodzinie i w szkole (psycholog/pedagog szkolny, wychowawca).

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

Osoba, której problem dotyczy, powinna zostać otoczona zindywidualizowaną opieką przez pedagoga/psychologa szkolnego. Pierwszym jej etapem będzie rozmowa (rozmowy) ze specjalistą, która pozwoli zdiagnozować poziom zagrożenia, określić przyczyny popadnięcia w nałóg i ukazać specyfikę przypadku. Każde dziecko, u którego podejrzewa się nałóg korzystania z Internetu powinno zostać profesjonalnie zdiagnozowane przez psychologa szkolnego. Czasem warto w tym zakresie skorzystać z pomocy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

Dziecku w trakcie wsparcia należy zapewnić komfort psychiczny - o jego sytuacji i specyfice uwarunkowań osobistych muszą zostać powiadomieni wszyscy uczący go i oceniający nauczyciele.

O ile nie wiedzą o problemie swojego dziecka, niezbędne jest powiadomienie rodziców lub opiekunów prawnych dziecka i omówienie z nimi wspólnych rozwiązań. Tylko synergiczne współdziałanie rodziców i szkoły może zagwarantować powodzenie podejmowanych działań wspierających dziecko.

Aktywności wobec świadków

Jeśli świadkami problemu są rówieśnicy dziecka, należy im w rozmowie zwrócić uwagę na negatywne aspekty nadmiernego korzystania z zasobów Internetu oraz zaapelować o codzienne wsparcie dla dziecka dotkniętego problemem, a także o informowanie wychowawcy w przypadku wystąpienia kolejnych przypadków u innych dzieci

Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi

W przypadku zdiagnozowania przez psychologa zaawansowanego uzależnienia od korzystania z zasobów Internetu dziecko powinno zostać skierowane przez szkołę, w bliskiej współpracy z rodzicami, do placówki specjalistycznej oferującej program terapeutyczny z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. W części przypadków może się okazać konieczna diagnoza i terapia lekarska

5.Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie - uwodzenie, zagrożenie pedofilią

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)

Zagrożenie obejmuje kontakty osób dorosłych z małoletnimi w celu zainicjowania znajomości prowadzących do wyłudzenia poufnych informacji, nawiązania kontaktów seksualnych, skłonienia dziecka do zachowań niebezpiecznych dla jego zdrowia i życia lub wyłudzenia własności (np. danych, pieniędzy, cennych przedmiotów rodzinnych).

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

Osobami najczęściej zgłaszającymi omawiany problem są rodzice/opiekunowie prawni dziecka lub osoby zajmujące się „poszukiwaniem pedofili”. W pierwszym przypadku informacja trafia najpierw do szkół, w drugim - na Policję. Zdarza się, że informacja uzyskiwana jest ze środowiska rówieśników ofiary.

Kluczowe znaczenie w działaniach szkoły ma czas reakcji - szybkość przeciwdziałania zagrożeniu ze względu na niezwykle szkodliwe konsekwencje realizacji kontaktu *online*, przeradzającego się w zachowania w świecie rzeczywistym: uwiedzenie i wykorzystanie seksualne, kidnaping, a także wyłudzenie pieniędzy czy przedmiotów dużej wartości. W przypadkach niebezpiecznych kontaktów inicjowanych w Internecie może dochodzić do zagrożenia życia i zdrowia dziecka, szantażu i przymusu realizacji czynności seksualnych

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Należy zidentyfikować i zabezpieczyć w szkole, w formie elektronicznej dowody działania dorosłego sprawcy uwiedzenia (zapisy rozmów w komunikatorach, na portalach społecznościowych; zrzuty ekranowe, zdjęcia, wiadomości e-mail).

Jednocześnie – bezzwłocznie - należy dokonać zawiadomienia na Policji o wystąpieniu zdarzenia

Identyfikacja sprawcy(-ów)

Ze względu na bezpieczeństwo nie należy podejmować samodzielnych działań w celu dotarcia do sprawcy, lecz udzielać wszelkiego możliwego wsparcia organom ścigania, m.in.

zabezpieczyć i przekazać zebrane dowody. Identyfikacja sprawcy wykracza poza kompetencje i możliwości szkoły w większości przypadków uwodzenia przez Internet.

Aktywności wobec sprawców ze szkoły/ spoza szkoły

Nie należy podejmować aktywności zmierzających bezpośrednio do kontaktu ze sprawcą. Zadaniem szkoły jest zebranie dowodów i opieka nad ofiarą i ew. świadkami

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

W każdym przypadku próby nawiązania niebezpiecznego kontaktu – np. w celu werbunku do sekty lub grupy promującej niebezpieczne zachowania, a także werbunku do grupy terrorystycznej należy przed wszystkim zapewnić ofierze opiekę psychologiczną i poczucie bezpieczeństwa. Podobne wsparcie winno być udzielone w przypadku zaobserwowania antyzdrowotnych i zagrażających życiu zachowań uczniów (samookaleczenia, zażywanie substancji psychoaktywnych), bowiem zachowania te mogą być inicjowane i wzmacniane poprzez kontakty w Internecie. O możliwym związku takich zachowań dzieci z inspiracją w Internecie należy powiadomić rodziców.

Pierwszą czynnością w ramach reakcji na zagrożenie jest otoczenie ofiary pomocą psychologiczno-pedagogiczną we współpracy szkoły z rodzicami/opiekunami prawnymi. W trakcie rozmowy z dzieckiem prowadzonej w warunkach komfortu psychicznego przez wychowawcę/ pedagoga/psychologa/osobę ze szkoły, do której dziecko ma szczególne zaufanie, należy uzyskać wszelkie możliwe informacje o sprawcy i przekazać je Policji. Należy upewnić się, że kontakt ofiary ze sprawcą został przerwany, a dziecko odzyskało poczucie bezpieczeństwa. Towarzyszyć temu powinna analiza sytuacji domowej (rodzinnej) dziecka, w której tkwić może źródło poszukiwania kontaktów w Internecie. Dziecku należy udzielić profesjonalnej opieki terapeutycznej i/lub lekarskiej.

Wszelkie działania szkoły wobec dziecka winny być uzgadniane z rodzicami/opiekunami prawnymi i inicjowane za ich zgodą

Aktywności wobec świadków

Jeżeli zgłaszającym zagrożenie był rówieśnik ofiary, należy również objąć go opieką psychologiczną, pozytywnie wzmacniając jego reakcję na zdarzenie

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

W przypadkach naruszenia prawa – szczególnie w przypadku uwiedzenia dziecka do lat 15 – obowiązkiem szkoły jest powiadomienie Policji lub sądu rodzinnego

Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi

W przypadkach uwiedzenia nieletnich przez osoby dorosłe rekomenduje się – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – skierowanie ofiary na terapię do placówki specjalistycznej opieki psychologicznej

6. Seksting, prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą

Seksting to przesyłanie drogą elektroniczną w formie wiadomości MMS lub publikowanie np. w portalach (społecznościowych) prywatnych treści, głównie zdjęć, o kontekście seksualnym, erotycznym i intymnym

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

Zgłoszeń przypadków sekstingu dokonują głównie rodzice lub opiekunowie prawni dziecka - ofiary. Czasami informacja dociera do szkoły bezpośrednio od jej samej lub z grona bliskich znajomych dziecka. W rzadkich wypadkach nauczyciele i inni pracownicy szkoły sami identyfikują takie zdarzenia w sieci. Delikatny charakter sprawy, a także potencjalna penalizacja sprawcy, wymagają zachowania daleko posuniętej dyskrecji i profesjonalnej reakcji. Czasami zgłoszenia dokonują ofiary lub osoby je znające.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Wyróżniamy 3 podstawowe rodzaje sekstingu, które skutkują koniecznością realizacji zmodyfikowanych procedur reagowania:

Rodzaj 1. Wymiana materiałów o charakterze seksualnym następuje tylko w ramach związku między dwojgiem rówieśników. Materiały nie uległy rozprzestrzenieniu dalej.

Rodzaj 2. Materiały o charakterze seksualnym zostały rozesłane większej liczbie osób, jednak nie dochodzi do cyberprzemocy na tym tle. Młodzież traktuje materiał jako formę wyrażenia siebie.

Rodzaj 3. Materiały zostały rozesłane większej liczbie osób w celu upokorzenia osoby na nich zaprezentowanej – lub zostają rozpowszechnione omyłkowo, jednak są zastosowane jako narzędzie cyberprzemocy.

Identyfikacja sprawcy (-ów)

Identyfikacja sprawcy będzie możliwa przede wszystkim dzięki zabezpieczeniu dowodów - przesyłanych zdjęć, czy zrzutów ekranów portali, w których opublikowano zdjęcie(-a). Jako, że seksting jest karalny, skrupulatność i wiarygodność dokumentacji ma duże znaczenie. Należy przy tym przestrzegać zasad dyskrecji, szczególnie w środowisku rówieśniczym ofiary

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

Zidentyfikowani małoletni sprawcy sekstingu winni zostać wezwani do dyrekcji szkoły, gdzie zostaną im przedstawione dowody ich aktywności. Niezależnie od zakresu negatywnych zachowań i działań wszyscy sprawcy powinni otrzymać wsparcie pedagogiczne i psychologiczne. Konieczne są także rozmowy ze sprawcami w obecności ich rodziców zaproszonych do szkoły.

Rodzaj 1. Dalsze działania poza zapewnieniem wsparcia i opieki psychologiczno-pedagogicznej nie są konieczne, jednak istotne jest pouczenie sprawców zdarzenia, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało ostrzejsze konsekwencje, w tym prawne.

Rodzaj 2. Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku na dyrektorze placówki ciąży obowiązek zgłoszenia incydentu na Policję. Rozpowszechnianie materiałów pornograficznych z udziałem nieletnich jest przestępstwem ściganym z urzędu (par. 2020 Kodeksu Karnego), dlatego też dyrektor placówki jest zobowiązany do zgłoszenia incydentu na Policję i/lub do sądu rodzinnego. Wszelkie działania wobec sprawców incydentu powinny być podejmowane w porozumieniu z ich rodzicami lub opiekunami prawnymi.

Rodzaj 3. Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne – konieczne zgłoszenie takiego przypadku na Policję. W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy, należy dodatkowo zastosować procedurę: Cyberprzemoc. Decyzja o ewentualnym poinformowaniu opiekunów powinna być podejmowana przez pedagoga/psychologa, biorącego pod uwagę dobro małoletnich, w zależności od charakteru sytuacji.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

Pierwszą reakcją szkoły i rodziców, obok dokumentacji dowodów, winno być otoczenie wszechstronną, dyskretną opieką psychologiczno - pedagogiczną ofiary oraz zaproponowanie odpowiednich działań wychowawczych, w przypadku upublicznienia przypadku sekstingu w środowisku rówieśniczym. Rozmowa na temat identyfikacji potencjalnego sprawcy powinna

być realizowana w warunkach komfortu psychicznego dla dziecka – ofiary sekstingu, z szacunkiem dla jego indywidualności i przeżytego stresu.

Aktywności wobec świadków

Jeśli przypadek sekstingu zostanie upowszechniony w środowisku rówieśniczym – np. poprzez przesłanie MMS do uczniów tej samej szkoły lub klasy lub publikację w portalu społecznościowym, należy podjąć działania wychowawcze, uświadamiające negatywne aspekty moralne sekstingu oraz narażanie się na dotkliwe kary.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

W przypadku publikacji lub upowszechniania zdjęć o charakterze pornografii dziecięcej (co jest wykroczeniem ściganym z urzędu) kierownictwo szkoły jest zobowiązane do powiadomienia o tym zdarzeniu Policji lub sądu rodzinnego

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

W przypadku publikacji lub upowszechniania zdjęć o charakterze pornografii dziecięcej (co jest wykroczeniem ściganym z urzędu) kierownictwo szkoły jest zobowiązane do powiadomienia o tym zdarzeniu Policji lub sądu rodzinnego.

Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi

Kontakt ofiar z placówkami specjalistycznymi może okazać się konieczny w indywidualnych przypadkach. O skierowaniu do nich decyzję powinien podjąć psycholog/pedagog szkolny wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi ofiary

7. Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwość reklam

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)

Brak umiejętności odróżniania informacji prawdziwych od nieprawdziwych publikowanych w Internecie, bezkrytyczne uznawanie za prawdę też publikowanych w forach internetowych, kierowanie się informacjami zawartymi w reklamach. Taka postawa dzieci prowadzić może do zagrożeń życia i zdrowia (np. stosowania wyniszczającej diety, samookaleczeń), skutkować rozczarowaniami i porażkami życiowymi (w efekcie korzystania z fałszywych informacji), utrudniać lub uniemożliwiać osiągnięcie dobrych wyników w edukacji (korzystanie z upraszczających i zawężających temat „ściągi” i „bryków”), a także utrwalenia się u ucznia ambiwalentnych postaw moralnych.

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

Uczniowie nie umiejący odróżniać prawdy od fałszu informacji publikowanych w Internecie winni być identyfikowani przez nauczycieli i wychowawców w trakcie lekcji wszystkich przedmiotów. Często taka postawa ujawnia się podczas przygotowania prac domowych i jest stosunkowo łatwa do zidentyfikowania przez oceniającego je nauczyciela

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Posługiwanie się nieprawdziwymi informacjami zaczerpniętymi z Internetu w procesie dydaktycznym – podczas lekcji lub w zadaniach domowych, każdorazowo winno być zauważone przez nauczyciela, przeanalizowane i sprostowane. Przypadki spektakularne powinny być archiwizowane przez nauczycieli i wykorzystywane podczas zajęć z edukacji medialnej (informacyjnej).

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

Wystarczającą reakcją jest opublikowanie sprostowania nieprawdziwych informacji i - w miarę możliwości – rozpowszechnienie ich w Internecie, w portalach o zbliżonej tematyce

Aktywności wobec ofiar zdarzenia i świadków

Szkoła powinna prowadzić działania profilaktyczne - edukację medialną (informacyjną), zarówno w formie zajęć pozalekcyjnych, jak i w trakcie lekcji przedmiotów nieinformatycznych (np. historii, języka polskiego, wychowania w rodzinie) przez wszystkie lata nauki ucznia w szkole. Zajęcia w szkole mogą mieć charakter kilkuminutowych elementów edukacji medialnej wplecionej w lekcje o innej tematyce i/lub lekcji ukierunkowanych na zdobywanie przez dzieci i młodzież kompetencji medialnych

8.Łamanie prawa autorskiego

Ryzyko poniesienia odpowiedzialności cywilnej lub karnej z tytułu naruszenia prawa autorskiego albo negatywnych skutków pochopnego spełnienia nieuzasadnionych roszczeń (tzw. *copyright trolling*)

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

W zależności od okoliczności oraz zaawansowania problemu, w którym doszło do ujawnienia sprawy, zdarzenie może zostać zgłoszone w sposób nieformalny (ustnie, telefonicznie, pocztą

elektroniczną, na zamkniętym lub publicznym forum internetowym, na piśmie w postaci wezwania podpisanego przez domniemanego uprawnionego lub jego pełnomocnika) lub formalny (w postaci doręczenia odpisu pozwu lub innego pisma urzędowego np. wezwania z Policji lub prokuratury). Przyjęcie zgłoszenia dokonanego w sposób nieformalny powinno zaowocować powstaniem bardziej formalnego śladu, w postaci np. notatki służbowej, zakomunikowania przełożonemu itd. w zależności od wagi sprawy.

Na wstępnym etapie należy przede wszystkim unikać wdawania się w argumentację, pochopnego przyznawania roszczeń lub spełniania żądań, piętnowania domniemych sprawców itd. bez ustalenia wszystkich okoliczności sprawy, w razie potrzeby w konsultacji z prawnikiem. Prawo autorskie jest regulacją skomplikowaną, a sądy decydują w sprawach o naruszenie praw autorskich często w bardzo odmienny sposób, dlatego w większości przypadków uzyskanie fachowej pomocy prawnej jest wysoce wskazane.

Najczęstszym przypadkiem, w którym szkoła może zetknąć się z problemem naruszenia praw autorskich jest użycie materiałów prawnie chronionych na stronach internetowych szkoły, poza zakresem dozwolonego użytku, przez jej pracowników bądź uczniów. W przypadku naruszeń dokonanych przez uczniów szkoła nie może występować w roli sędziego - dochodzenie roszczeń należy pozostawić osobom uprawnionym. Szkoła powinna na każdym etapie skupić się na swojej roli edukacyjno-wychowawczej poprzez organizację lekcji na temat praw autorskich, zwracając przy tym uwagę, że powinny one rzeczowo i konkretnie informować, jakie czyny są dozwolone, a jakie zabronione prawem.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Należy zebrać informacje przede wszystkim o:

- osobie dokonującej zgłoszenia, czy jest do tego uprawniona (czy faktycznie przysługują jej prawa autorskie do danego utworu, czy posiada ważne pełnomocnictwo itd.)
- wykorzystanym utworze (czy faktycznie jest chroniony przez prawo autorskie, w jakim zakresie został wykorzystany i czy zakres ten mieści się w zakresie posiadanych licencji lub dozwolonego użytku)

Należy zweryfikować wszystkie informacje podawane przez zgłaszającego lub inne osoby. Jeżeli np. powołuje się on na toczące się w sprawie postępowanie karne, należy podjąć kontakt z odpowiednimi służbami celem ustalenia, czy takie postępowanie faktycznie się toczy, czego dokładnie dotyczy i jaka jest w nim rola poszczególnych osób. Taki kontakt najlepiej przeprowadzać za pośrednictwem adwokata lub radcy prawnego.

Należy sprawdzić, czy okoliczności podane w zgłoszeniu faktycznie miały miejsce i czy powoływane tam dowody nie zostały zmanipulowane.

Identyfikacja sprawcy(-ów)

Dochodzenie naruszeń praw autorskich realizowane jest, co do zasady, z inicjatywy samego uprawnionego przed sądami, a w przypadku naruszeń stanowiących przestępstwo dodatkowo zaangażowane mogą być Policja i prokuratura. Szkoła nie powinna wyręczać tych organów w ich rolach ani też wkraczać w ich kompetencje. Szkoła powinna skupić się na swojej roli wychowawczej i edukacyjnej, wykorzystując otrzymanie zgłoszenia rzekomego naruszenia do przekazania zaangażowanym osobom (a być może i wszystkim uczniom, nauczycielom i opiekunom) wiedzy na temat tego, jak faktycznie prawo reguluje tę konkretną sytuację.

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

Zasadniczo o dochodzeniu roszczeń wobec sprawcy decyduje sam uprawniony (tzn. autor lub inna osoba, której przysługują prawa autorskie). Szkoła powinna natomiast podjąć działania o charakterze edukacyjno-wychowawczym, polegające na obszernym wyjaśnieniu, na czym polegało naruszenie oraz przekazaniu wiedzy, jak do naruszeń nie dopuścić w przyszłości.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

Jeżeli osobą, której prawa autorskie naruszono, jest uczeń należy rozważyć możliwość wystąpienia w roli mediatora, aby stosownie do okoliczności ułatwić stronom ugodowe lub inne kompromisowe zakończenie powstałego sporu. Np. w przypadku, gdy ofiarą jest osoba ze szkoły, autorytet szkoły może pomóc w skłonieniu sprawcy do zaprzestania naruszeń. Z kolei w przypadku, gdy ofiarą jest osoba spoza szkoły, szkoła może pomóc sprawcy w doprowadzeniu do zaniechania naruszeń i naprawienia ich skutków bez niepotrzebnej eskalacji sporu

Aktywności wobec świadków

Stosownie do okoliczności, należy samodzielnie zebrać ich zeznania lub zadbać, aby zostały one zebrane przez uprawnione organy.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

Ponieważ, co do zasady dochodzenie roszczeń z tytułu naruszeń zależy od decyzji uprawnionego, to uprawniony musi samodzielnie zdecydować czy zawiadamić Policję lub

składać powództwo. Stosownie do wskazanej wyżej roli mediatora, szkoła powinna zaangażować się natomiast przede wszystkim w ułatwianie zakończenia sporu bez takiej eskalacji.

Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi

Warto rozważyć zorganizowanie szkoleń lub warsztatów z zakresu prawa autorskiego w internecie dla wszystkich zainteresowanych osób w szkole.

Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi

Zależnie od okoliczności, może być wskazana asysta sprawcy bądź ofiary przy kontakcie z tego typu podmiotami, np. w celu zablokowania dostępu do utworu umieszczonego w Internecie z naruszeniem prawa. Ponadto, stosownie do przepisów prawa, tego typu usługodawcy mogą zostać zobowiązani do przekazania szczegółów dotyczących naruszenia dokonanego z użyciem ich usług (do czego jednak może być potrzebne postanowienie sądowne).

9. Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)

Kategoria technicznych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego obejmuje obecnie szerokie spectrum problemów: (1) ataki przez wirusy, robaki i trojany, (2) ataki na zasoby sieciowe (hakerstwo, spyware, crimeware, exploit, ataki słownikowe i back door, skanowanie portów, phishing, pharming, sniffing, spoofing, ataki Denial of service (DoS), rootkit) i ataki socjotechniczne. Na styku z zagadnieniami technicznymi lokalizują się zagrożenia wynikające z nieprawidłowych i szkodliwych zachowań użytkowników np. używanie łatwych do odgadnięcia haseł, pozostawianie komputerów włączonych bez opieki, czy brak zabezpieczeń na wypadek braku energii elektrycznej.

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

W przypadku wystąpienia incydentów zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego pracownik szkoły zobowiązany jest do zgłoszenia go osobie odpowiedzialnej za infrastrukturę cyfrową szkoły oraz dyrekcji. Kluczowe znaczenie ma zebranie i zabezpieczenie przez specjalistę dowodów w formie elektronicznej

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Szczegółowy opis procedur reagowania na wystąpienie w szkole różnorodnych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego powinien zostać zawarty w dokumencie „polityka bezpieczeństwa cyfrowego” danej szkoły stanowiącej element Szkolnego Planu Zapewnienia Bezpieczeństwa Cyfrowego. W części przypadków szkoła poradzi sobie we własnym zakresie, w niektórych konieczne będzie skorzystanie z zewnętrznego wsparcia wyspecjalizowanych firm.

Identyfikacja sprawcy(-ów)

Identyfikację sprawców ataku należy pozostawić specjalistom – informatykom. W sytuacji, gdy incydent spowodował szkole straty materialne lub wiązał się z utratą danych należy powiadomić Policję, aby podjęła działania na rzecz zidentyfikowania sprawcy.

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

Jeśli sprawcami incydentu są uczniowie danej szkoły, o zaistniałej sytuacji należy powiadomić ich rodziców, zaś wobec nich podjąć działania wychowawcze. Jeżeli skutki ataku mają dotkliwy charakter, doprowadziły do zniszczenia mienia lub utraty istotnych danych (np. gromadzonych w e-dzienniku szkoły), należy taki przypadek zgłosić na Policję.

Aktywności wobec świadków

O incydencie należy powiadomić społeczność szkolną (uczniów, nauczycieli, rodziców) i zaprezentować podjęte sprawnie działania, tak przywracające działanie aplikacji i sieci komputerowej w szkole, jak i wychowawczo-edukacyjne wobec dzieci

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

W przypadku wystąpienia strat materialnych oraz utraty danych (szczególnie danych wrażliwych) należy zgłosić incydent na Policji

Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi

W przypadkach zaawansowanych awarii (np. wywołanych przez trojany) lub strat (np. utrata danych z e-dziennika) konieczne jest skorzystanie z zewnętrznego wsparcia eksperckiego, kontakt z serwisem twórcy oprogramowania lub zamówienie usługi w wyspecjalizowanej firmie.

10 Sposób upowszechniania przez szkołę wśród rodziców i nauczycieli informacji na temat szkodliwości stosowania środków odurzających, substancji psychoaktywnych i alkoholu, dopalaczy oraz palenia papierosów.

- 1) Przygotowanie stosownej prelekcji dla rodziców podczas spotkania dla rodziców /o przeprowadzenie prelekcji poproszony zostanie prowadzący Punkt Konsultacyjny dla Młodzieży „Siloe” – pan Andrzej Makowski./
- 2) Przygotowanie plakatów przez uczniów informujących o szkodliwości stosowania wyżej wymienionych środków.
- 3) Przygotowanie „gazetki” o treści profilaktycznej przez pedagoga szkolnego, oraz gazetek tematycznych (zgodnie z programem profilaktycznym) ustalonych dla klas, przez wychowawców i wyeksponowanych podczas spotkania dla rodziców w maju (miesiąc profilaktyki)
- 4) Przekazywanie rodzicom ulotek z informacjami, gdzie mogą szukać pomocy dla siebie i swojego dziecka.
- 5) Szkolenie nauczycieli dotyczące umiejętności rozpoznawania czy uczeń znajduje się pod wpływem środków odurzających.

11. Kontakt z mediami w sytuacji kryzysu

KRYZYS - w zarządzaniu jest to stan w rozwoju zagrażający podstawowym funkcjom organizacji, jej misji. Termin oznacza m.in. zmaganie się, walkę, w której konieczne jest działanie pod presją czasu. Choć zachowań człowieka nie można w pełni kontrolować i przewidzieć, możemy jednak ograniczać sytuacje wywołujące kryzys oraz minimalizować ich skutki. Mimo to nie da się ich wyeliminować do końca.

KRYZYS- sytuacja, która wpływa negatywnie na postrzeganie instytucji

Sytuacje kryzysowe mogące wystąpić w szkole:

- Uczeń pod wpływem środków psychoaktywnych, m.in. narkotyków, dopalaczy, alkoholu
- Bójki
- Kradzież
- Rozbój
- Samobójstwo lub próba samobójcza

- Wymuszenie
- Znęcanie psychiczne i fizyczne
- Wykorzystanie seksualne, gwałt
- Cięża uczennicy
- Samowolne oddalenie się ucznia ze szkoły
- Porwanie dziecka
- Zatrucia pokarmowe, alkoholowe
- Poparzenie
- Utonięcie
- Wypadek komunikacyjny
- Pożar
- Katastrofa budowlana
- Awaria techniczna

Właściwości sytuacji kryzysowej:

- Zaskoczenie
- Dezorientacja
- Panika
- Niedostateczna ilość informacji
- Narastające poczucie zagrożenia
- Nieadekwatność posiadanych sił i środków
- Utrata kontroli nad przebiegiem wydarzeń
- Silne emocje
- Brak zdolności racjonalnego myślenia
- Zniekształcenie obrazu rzeczywistości

Zarządzanie sytuacją kryzysową:

- Zapobieganie
- Przygotowanie się na wypadek jej wystąpienia
- Właściwe reagowanie
- Usuwanie skutków

Sprawne rozwiązywanie problemów w sytuacji kryzysowej będzie dla otoczenia dowodem mądrości oraz stabilnej pozycji szkoły.

Podstawowe zasady podejmowania działań w sytuacji kryzysowej:

1. Szybkie reagowanie - znaczenie pierwszych godzin - przydzielanie ról.
2. Działanie z planem.
3. Wyłącznie prawda - nie kłam (w kontakcie z instytucjami wspomagającymi szkołę w sytuacji kryzysu, w kontakcie z mediami).
4. Wyrażenie żalu.
5. Ochrona życia i zdrowia ludzi —bezpieczeństwo.
6. Powetowanie strat.
7. Rozważenie pomocy zewnętrznej —lekarze, organizacje, władze, Sanepid.
8. Przyznanie się do błędu.
9. Otwartość wobec mediów —zastosowane 24 godziny na dobę
10. Jednolitość przekazu.

Trzy bezwzględnie obowiązujące zasady komunikowania się z mediami podczas kryzysu:

1. Szybkość

Zasada „trzech złotych godzin” - w ciągu 2-3 godzin od zajścia kryzysu przedstawiciel szkoły musi przekazać komunikat „wstrzymujący” (oficjalne stanowisko szkoły). Komunikat „wstrzymujący” ma charakter oświadczenia, najlepiej w formie pisemnej, przekazanego na konferencji prasowej.

Komunikat powinien zawierać 3 elementy:

- co się zdarzyło,
- jakie podejmujemy działania
- wyrażamy nasze odczucia (ubolewanie, przeprosiny) itp.

Komunikacja szkoły z mediami powinna mieć charakter proaktywny, tzn. to szkoła powinna jako pierwsza nawiązać kontakt z mediami w sytuacji kryzysu oraz być dostępna, otwarta wobec mediów w każdej chwili, 24 godziny na dobę.

2. Transparentność

Komunikat powinien skupiać się na tym, co się stało, bez dodatkowych informacji (potwierdzenie, że coś się stało).

Obowiązują miękkie zasady komunikacji z mediami:

- na tym etapie nie należy przyznawać się do winy;
- na tym etapie nie należy snuć spekulacji na temat przyczyn, bo gdy media prześlą nasze domniemania, a przyczyną okaże się coś innego, to szkołę straci wiarygodność.

- na tym etapie nie należy niczego potwierdzać.

Jeśli natomiast znany jest rozwój wypadków i przyczyn owego kryzysu, szkoła powinna obrać tzw. taktykę „adaptacyjną”:

- łagodne obłaskawienie (nastawić przychylnie do siebie media);
- podjęcie kroków naprawczych;
- przeprosiny i zadośćuczynienie.

3. Wydawanie komunikatów jasnych, rzetelnych, z wykorzystaniem różnych kanałów komunikacji

Szkoła może korzystać w sytuacji kryzysu z różnych, dostępnych kanałów dystrybucji informacji:

- oświadczenie
- konferencja prasowa
- wywiad
- strona internetowa
- płatne ogłoszenie
- sprostowanie w prasie.

Należy śledzić, kontrolować wszystkie te kanały dystrybucji informacji czy nie pojawia się gdzieś kłamstwo i natychmiast reagować. Wskazane jest wykorzystywanie w sytuacji kryzysu kanałów dystrybucji informacji, z jakich szkoła korzystała dotychczas, w sytuacjach standardowej komunikacji z mediami (warto mieć zaprzyjaźnione media).

Najistotniejsze cechy komunikatu medialnego:

- język zrozumiały dla odbiorcy
- bez opisywania szczegółów
- w zakresie kompetencji własnych szkoły
- bez wskazywania winnych
- bez danych umożliwiających identyfikację uczestników zdarzenia.

Informacja medialna powinna zawierać następujące elementy:

1. Co się stało?
2. Co zrobiliśmy w tej sprawie?
3. Co zrobimy, by zapobiegać takim zdarzeniom w przyszłości?

Procedury kontaktowania się szkoły z mediami w sytuacjach kryzysowych

A. Przed kryzysem:

- Dyrektor wyznacza spośród pracowników szkoły osobę odpowiedzialną za kontaktowanie się z mediami.

- Dyrektor i osoba przez niego wyznaczona nawiązują współpracę z mediami w standardowych sytuacjach dotyczących życia szkoły (tworzą bazę kontaktów z dziennikarzami, którą wykorzystają w sytuacji ewentualnego kryzysu).

B. W sytuacji kryzysu:

- Dyrektor zwołuje niezwłocznie spotkanie informacyjne dla społeczności szkolnej - tj. nauczycieli, pozostałych pracowników szkoły, uczniów i ich rodziców.
- Na w/w spotkaniu dyrektor udziela wyczerpujących informacji nt. zdarzenia - co się stało, jakie podjął działania, jakie jest stanowisko organów nadzoru, kto i w jakiej formie będzie kontaktował się z mediami.
- Tylko dyrektor lub wyznaczona przez niego osoba kontaktują się z mediami, przekazując niezbędne informacje.
- Pozostali pracownicy szkoły nie udzielają informacji o kryzysie, nie wyrażają swoich opinii publicznie do czasu oficjalnego zakończenia sprawy.
- Kontakt z mediami w sytuacji kryzysowej odbywa się w formie oficjalnych komunikatów.
- W przygotowaniu oficjalnych komunikatów bierze udział powołany przez dyrektora Zespół Kierowniczy. Dyrektor podejmuje także współpracę z Wydziałem Edukacji Urzędu Miasta.
- Dyrektor wyznacza miejsce oraz godzinę, gdzie będą udzielane informacje dotyczące zdarzenia.
- Na zapytania ze strony mediów należy odpowiadać niezwłocznie, przekazując jedynie pewne informacje, unikając domysłów na temat prawdopodobnych przyczyn sytuacji kryzysowej.
- Nie wolno ulegać presji czasu - dyrektor oraz osoba upoważniona przez dyrektora do kontaktu z mediami muszą wcześniej przygotować się do wypowiedzi udzielanej mediom.
- W miarę możliwości należy zwołać konferencję prasową, której przewodniczy dyrektor szkoły lub osoba przez niego upoważniona.
- Obecność kadry zarządzającej na konferencji jest obowiązkowa.
- W przypadku udzielania przez dyrektora lub osobę przez niego wyznaczoną wywiadów czy składania oficjalnych oświadczeń należy ZAWSZE domagać się od dziennikarzy AUTORYZACJI wypowiedzi.
- Dyrektor lub osoba przez niego upoważniona MOGĄ ZASTRZEC TERMIN I ZAKRES OPUBLIKOWANIA informacji przekazanej mediom, jeżeli ma to ważne z punktu widzenia społecznego lub osobistego uzasadnienie (np. do czasu zwołania spotkania informacyjnego dla społeczności szkolnej).
- W przypadku ukazania się w mediach informacji niezgodnych z rzeczywistością dyrektor żąda od redakcji zamieszczenia nieodpłatnego sprostowania.

SPODZIEWANE EFEKTY

Oczekujemy, że dzięki podejmowanym przez nauczycieli szybkich i profesjonalnych interwencji oraz prowadzenia działań zapobiegawczych uda nam się wpłynąć na znaczne ograniczenie pojawiania się zachowań destrukcyjnych wśród uczniów. Kształtowana w wyniku działań profilaktycznych świadomość szkodliwości środków uzależniających, spowoduje, że uczniowie rzadziej będą po nie sięgali. Stawianie jasnych granic oraz konsekwentne ich przestrzeganie spowoduje, że działania szkoły staną się dla uczniów wiarygodne. Nieuchronność poniesienia konsekwencji za niewłaściwe zachowanie przyczyni się do ich zmniejszenia. Wielowymiarowe działania szkoły, obejmujące również ścisłą współpracę z rodzicami uczniów z grupy ryzyka, przyczyni się do podniesienia świadomości rodziców na temat szkodliwości zażywania środków uzależniających, przejawiania zachowań destrukcyjnych, niebezpieczeństwa płynącego z nadmiernego używania telefonów komórkowych i Internetu. Zgodne stanowiska rodziców i szkoły wpłyną naszym zdaniem w istotny sposób na poprawę zachowania uczniów. Otoczenie uczniów przejawiających niewłaściwe zachowania życzliwą opieką, udzielenie im pomocy w nauce, w rozładowaniu napięć, ukazanie im innych alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego, przyczyni się w znacznym stopniu do ich uspołecznienia i stworzy szansę na prawidłowy rozwój.

WYKAZ INSTYTUCJI WSPOMAGAJĄCYCH DZIAŁANIA SZKOŁY W ELIMINOWANIU PRZEJAWÓW DEMORALIZACJI UCZNIÓW.

1. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna.

ul. Grunwaldzka 28 tel/fax 56-229-82

2. Komenda Powiatowa Policji

ul. Bohaterów Getta 2 tel. 737-02-22

- Zespół ds Nietletnich i Patologii tel. wew. 737-03-22; 737-02-33
- Telefon zaufania – 737-04-44

3. III Wydział Rodzinny i Nietletnich

ul. Kościuszki 30 tel. 56-256-31

- sekretariat godz. 7.30 – 15.00 tel. wew.
- Kuratorzy rodzinni tel. wew. 40.

4. Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

ul. Chopina 9 tel. 56-294-93, 56-271-87

- terapia osób uzależnionych,

- terapia osób współuzależnionych,
- socjoterapia dzieci z rodzin alkoholowych,
- terapia dla osób doświadczających przemocy.

5. Punkt Konsultacyjny dla Uzależnionej Młodzieży „SILOE”

uL. 60 – lecia ONP 14 tel. 56-231-74

- działania profilaktyczne,
- pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom,
- pomoc w readaptacji po terapii długoterminowej

6. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

ul. Paderewskiego 11 tel. 56-02320, 56-02321

7. Kuratorski Ośrodek Pracy z Młodzieżą

ul. Kościuszki

- zajęcia od 14.00 do 18.00 dla dzieci w wieku od 7 do 14 lat objętych nadzorem sądu.

8. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Ul. Jana Pawła II 6 tel. 56-244-58

9. Pełnomocnik Zarządu Miejskiego ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień

ul. Gdańska tel. 56-221-15 poniedziałek od 8.00 do 14.00, czwartek od 8.00 do 12.00

10. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

ul. Hallera 19 A, tel. 58 531 00 45

Opracowali:

Bednarska-Nowak Aleksandra

Domachowska Małgorzata

Linda –Pyryt Dorota

Malkus-Juszczuk Lucyna

Mandziara Piotr

Pacek Ewa

Tyma Krzysztof

ZAŁĄCZNIKI

(Załącznik nr 1)

Zgoda rodziców/ prawnych opiekunów na udział dziecka w zawodach sportowych.

data.....

imię nazwisko rodzica/prawnego opiekuna

.....

Wyrażam zgodę na udział

syna/córki..... w zawodach sportowych

organizowanych przez PSP 3 w Starogardzie Gd. w roku szkolnym .....

czytelny podpis rodzica/ opiekuna

.....

(Załącznik nr 2)

Data.....

Imię i nazwisko rodzica/prawnego opiekuna

.....

Nie wyrażam zgody na udział syna/córki .....

w zawodach sportowych organizowanych dnia.....

czytelny podpis rodzica/ prawnego opiekuna

.....

